

СПИСАНИЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ

Българин

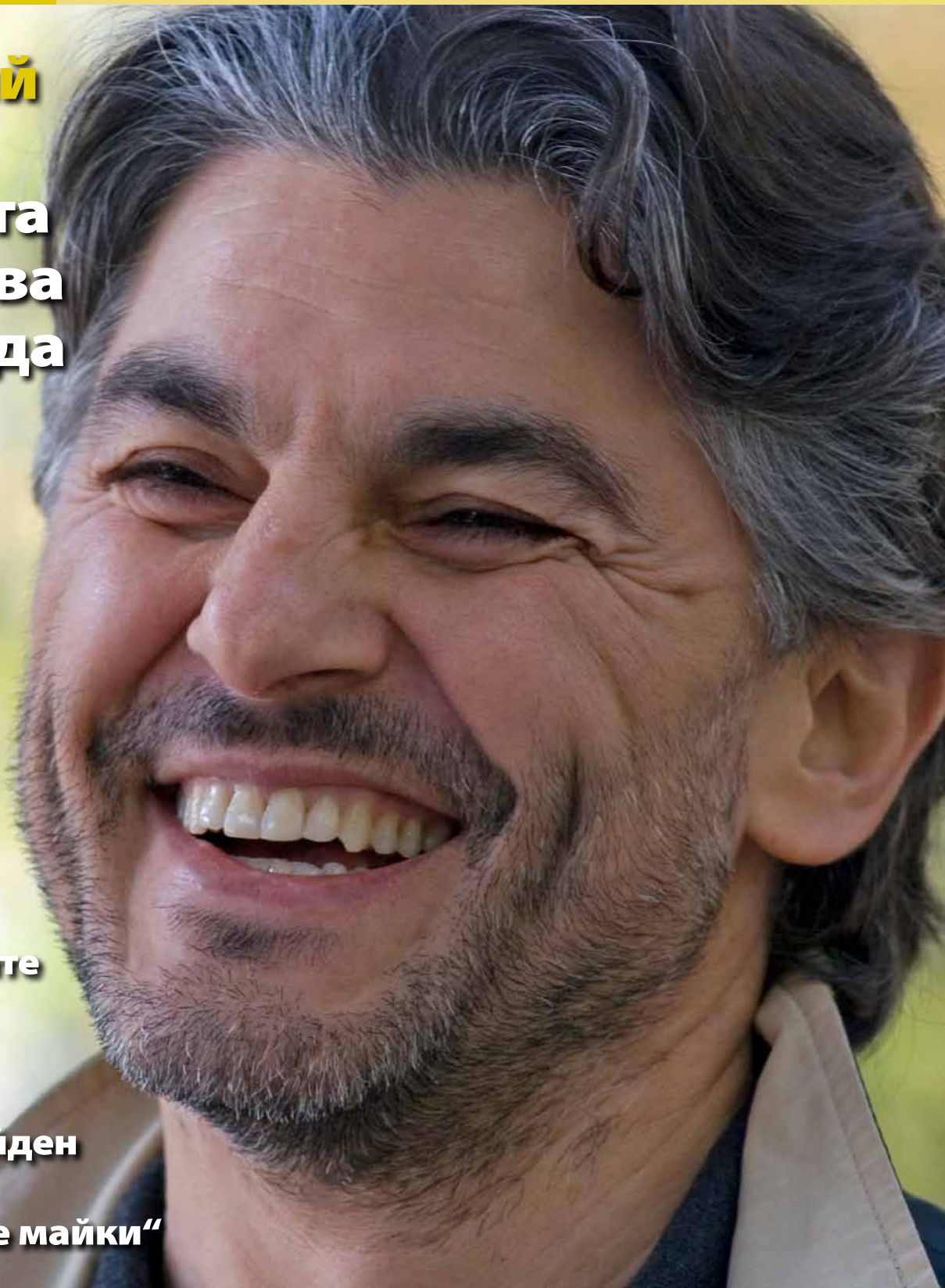
БРОЙ 2 | 2011 ЦЕНА 30 кč

**Теодосий
Спасов:**
**Музиката
ни дарява
с надежда**

**Седма
световна
среща
на българските
медии**

**Български
стихове в Лайден**

„Възможните майки“

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

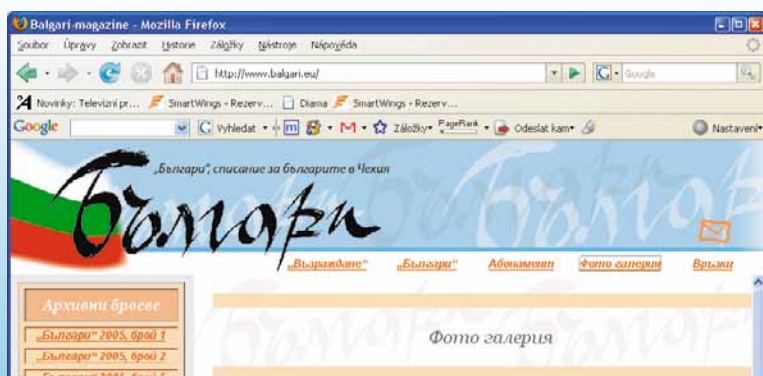
Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кш.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazrazhdane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ**

За контакти:

o.s. Vazrazhdane
Vocelova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.balgari.eu Facebook: Balgari Vazrazhdane

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

www.bgschool.eu

Българи брой 2/2011

Издание на българската общност в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, Americká 28, 120 00 Praha 2
Контактен адрес: Vocelova 3
120 00 Praha 2

Излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чехия: E 13282

Главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

Димана Иванова, Красимира Мархалева, Васил Самоковлиев, Ивайло Диманов, Маргарита Симеонова.

Сътрудници: Снежана Таскова, Сирма Зидаро-Коунова, Минка Генчева, Румяна Георгиева, Георги Георгиев, Катержина Тидлачкова, Катерина Ненкова, Пенка Калинкова.

Коректор: Снежана Таскова.

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 10, брой 2/2011

Balgari

Periodikum bulharské menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Избори

Скъпи приятели от българската общност в Чехия, Парламентът на Република България насрочи изборите за президент и вицепрезидент за 23 октомври 2011 г. Депутатите гласуваха със 101 гласа „за“ проекторешението, внесено от групата на ГЕРБ. 50 от тях се въздържаха. Законът отново създава проблеми на българите в чужбина за образуване на секции извън страната. Според чл. 44, ал. 2 „български гражданин, който желае да гласува – става дума за хората извън страната – заявява това не по-късно от 25 дни преди изборния ден в писмена форма чрез заявление по образец, подписано саморъчно и подадено лично“. Това може да стане или чрез писмо, или по електронен път. За първи път се предвижда подаване на заявленията и по електронен път, което донякъде облекчава желаещите да гласуват.

До края на септември всички български граждани, живеещи в чужбина, трябва да подадат своите заявления за образуване на избирателни секции. Според Изборния кодекс за откриване на избирателна секция в населени места, в които няма дипломатически представителства, трябва да има 100 подадени заявления.

Там където има такива представителства са необходими само 20 заявления.

Според Стефан Манов, член на Временния обществен съвет на българите във Франция „публична тайна е, че събирането на такъв брой заявления в съседни на България държави не е проблем“, но „в друга част на света това не е така.“

Що се отнася до Чехия, в големите градове като Бърно и Острава няма да бъдат открити избирателни секции, ако българската общност там не се организира да събере по 100 заявления. Това е една нелека задача, с която на предишните парламентарни избори българите от Бърно се справиха блестящо.

Нека не забравяме, че според Световната банка българските емигранти са 1,2 милиона – около 16 на сто от населението на България, а всъщност са поне двойно повече. Те създават свои организации и сдружения, неделни училища, медии, църкви...

На Седмата световна среща на българските медии в Холандия главният редактор на вестник „Бънкеръ“ Бистра Георгиева съобщи, че по данни на БНБ българската общност зад граница е изпратила през 2010 година 740 милиона евро в Родината си, а внесената от нея сума за 2009 г. е 720 милиона евро. За първото тримесечие за 2011 г.

преведените пари са в размер на 190 милиона евро. Бистра Георгиева подчерта, че за миналата година сумата е почти колкото половината от преките чуждестранни инвестиции у нас – 1,638 милиарда евро. Тези данни на БНТ обаче отчитат само банковите преводи. Всъщност парите, изпратени от българската емиграция, са много повече.

Скъпи приятели, наскоро отшумя най-светлият и най-духовен български празник – 24 май. Той бе отпразнуван в почти всички кътчета на света, където има българи. „Върви, народе възродени“ звучеше в стотици български неделни училища в Европа и Америка, а в холандския град Лайден в Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост бе открита стена, на която са изписани на български и английски стиховете на поетесата Данила Стоянова. Инициатор и реализатор на тази прекрасна идея са Диниела Горчева и българското списание „Диалог“, което излиза в Холандия.

На гражданите в България и особено на политиците, които имат ирационален страх от българите в чужбина и се опитват да ограничават правата им, можем да само кажем, че българската емиграция е направила своя избор.

Мария Захариева

Съдържание:

4–5 Накратко

6–14 Българската общност

XX Международен фестивал на детските хорове в Прага | С поглед в бъдещето | Празник на словото, на просветата, на духовността | 24 май в Дома на националните общности в Прага | Изложба на Дечко Узунов в Българския културен институт | „Пирин“ – в търговски център „Ванковка“ | „Георги и пеперудите“ | Поезия на български език в Лайден | Министър Дянков за българските училища в чужбина

15–17 Бележки на екскурзовода

Колегите

18–19 Сатирикон

Боговете сигурно са полудели | Дядо Йоцо жуми

20–27 Култура

Теодосий Спасов: „Музиката е спасение. Защото ни дарява с надежда!“ | „Ешафод“ / „Възможните майки“ | Уъркшоп в културния дом „Елиас Канети“ в Русе

28–31 Интересно

Седма световна среща на българските медии | Мелнишки пирамиди

32–35 Българо-чешки връзки

„Светът на книгите“ | 100-те туристически обекта | Български художници в Прага

36–37 Българските манастири

Клисурски манастир

38–39 Българче

Пъстри приказалки

На корицата: Теодосий Спасов. Снимка: личен архив на музиканта.

ЕВРОДЕПУТАТИТЕ ПРИЕХА НА 8 ЮНИ РЕЗОЛЮЦИЯ, С КОЯТО ПОДКРЕПИХА ВЛИЗАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ В ШЕНГЕН

с 487 гласа „за“, 77 „против“ и 29 „въздържал се“. Депутатите посочиха, че страните кандидати са покрили необходимите критерии, но Европейският парламент трябва да бъде редовно информиран за допълнителните мерки, предприети за справяне с евентуално нарастване на миграционния поток на българо-турско-гръцката граница. „Ние сме в позицията да приветстваме България и Румъния в шенгенската зона и се надявам, че Съветът ще застане на същата позиция, след като получи нашата положителна оценка“, заяви докладчикът Карлуш Коельо.

НА 6 ЮНИ ИНИЦИАТИВЕН КОМИТЕТ ОТ 53 ДУШИ ИЗДИГА КАНДИДАТУРАТА НА МЕГЛЕНА КУНЕВА ЗА ПРЕЗИДЕНТ НА БЪЛГАРИЯ, СЪОБЩИ БГНЕС.

В инициативния комитет са личности като Георги Чапкънов, Даниел Вълчев, Иглика Трифонова, Ирена Комитова, Йоана Буковска, Дони, Коцето Калки, Минчо Спасов, Кръстю Капанов, Мариана Попова, Меглена Караламбова, Любомир Христов, Огнян Герджиков, Теодора Захаријева, Чочо Поппйорданов, Николай Василев и др. На официалното представяне на кандидатурата на Кунева в София пристигна и бившият министър-председател Симеон Сакскобургготски.

ИЗВЕСТНАТА РЕЖИСЬОРКА ИГЛИКА ТРИФОНОВА ПОЛУЧИ ПРИЗА „КШИЩОФ КЕШЛОВСКИ“ НА ФИЛМОВИЯ ФЕСТИВАЛ В КАН.

Тя спечели 10 000 евро и статуетка за сценария „Лъжесвидетелят“, по който ще снима следващия си филм. В мотивацията на журито се казва, че

„базиран върху действителна история, сценарият на Трифонова е отлично написана равностойка от един от ключовите процеси на Международния съд в Хага, който се отразява върху един от големите сблъсъци на нашето време, включително между религиите, политическите системи и идеологиите“.

ДОРОТЕЯ ДРУМЕВА ПОЛУЧИ ПЪРВО МЯСТО В КОНКУРСА НА „СИНЕФОНДАСИОН“ НА ФЕСТИВАЛА В КАН ЗА КЪСОМЕТРАЖНИЯ ФИЛМ „ПИСМОТО“

Конкурсът на „Синефондасион“ цели откриване на нови таланти в киното. 30-минутният филм разказва за млада жена, която очаква дете. Поставена в неочакваната ситуация, тя пише мистериозно писмо. Наградата обаче е за Германия, където е реализирана лентата. Доротея Друмева е възпитаничка на Берлинската кино- и телевизионна академия. В съревнованието на „Синефондасион“ се конкурираха 16 филма на студенти от филмови училища в Азия, Америка и Европа, селектирани измежду общо 1600 заглавия. Отличието на българката е с премия от 15 000 евро.

В ПОРЕДИЦА ОТ ОТВОРЕНИ ПИСМА СЪНАРОДНИЦИТЕ НИ ЗАД ГРАНИЦА ПОИСКАХА БЪЛГАРИТЕ С ДВОЙНО ГРАЖДАНСТВО ДА ИМАТ ПРАВОТО ДА СЕ КАНДИДАТИРАТ ЗА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ.

Сега това е забранено от Конституцията. Едно от отворените писма беше от френската журналистка Румяна Угърчинска до омбудсмана Константин Пенчев. Той се нагърби с широк обществено-политически дебат по темата. Искаме ли всички българи, независимо къде се намират, да са полезни за България не само като пращат пари на близките си – този принципен въпрос поставя омбудсманът. „Или каз-

ваме: не, стойте си в чужбина, ние тука в България – днеска седем милиона, утре шест, може би пет, ще се оправим по някакъв начин“. Дебатът, който омбудсманът планира, ще постави на дневен ред и другата несправедливост към българите в чужбина – че гласуват с партийни бюлетини, а не с листа от кандидати. Сънародниците ни настояват да има обособен избирателен район „чужбина“. За да гласуват за хора, които реално ще ги представляват и ще защитават интересите им. (БНТ)

ГОЛЯМА ЧАСТ ОТ БЪЛГАРИТЕ „ПРОСТО НЕ ИСКАТ ДА ЖИВЕЯТ В БЪЛГАРИЯ“

Тази тенденция установява изследване на българската диаспора в Западна Европа, извършено от учени от Института за икономически изследвания на БАН и УНСС, съобщи БНР. То съпоставя данните от април 2011 г. с нагласите от 2007 г. След приемането на България в ЕС желанието за преселване в чужбина е нараснало над три пъти, а нагласите са за трайно установяване. На въпроса „Защо заминавате?“ 200 000 души са заявили, че просто не желаят повече да живеят в България. През 2007-а така са отговорили 19.1% от анкетираните, докато сега вече са стигнали 27.1% сега. За четири години миграционният потенциал е скочил с 3% – от 18 на 22%. През 2007 г. миграционният потенциал на България е бил 18.6%, а през 2011 – 22.8%. Изследването регистрира над 650 хил. сезонни или т.нар. „циркулярни“ емигранти, които са близо 15% от трудоспособното население у нас, сочат данните от изследването. От него става ясно, че икономическите причини са основни за българите, които искат да напуснат страната. Променени са и предпочитанията на българите към страните, в които желаят да емигрират. Преди 5 години в челната тройка са били Испания, Гърция и Германия, сега това са Англия, Германия и Испания. Близо 1/5 от сънародниците ни зад граница не се

интересуват какво става в България, а тези, които го правят, се информират за събитията основно от радиото и телевизията, показват данните в проучването на българската диаспора в Западна Европа.

БЪЛГАРИЯ ЗАЕ 77-А ПОЗИЦИЯ В ГОДИШНАТА КЛАСАЦИЯ ЗА СВОБОДА НА МЕДИИТЕ НА АМЕРИКАНСКАТА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНА ОРГАНИЗАЦИЯ „ФРИЙДЪМ ХАУС“.

Страната ни дели едно място с Намибия, Източен Тимор и Индия, като същевременно ни изпреварват страни като Суринам (43-о), Гана (55-о място), Тонга (70-о) и Бенин (72-о). Скандинавските страни могат да се похвалят с най-голяма свобода на словото, след като три от тях – Финландия, Норвегия и Швеция, попълниха челната тройка в класацията. На последните места са Туркменистан и Северна Корея. В класацията участват общо 196 страни.

ИЗВЕСТНИЯТ БЪЛГАРСКИ АКТЬОР КОСТА ЦОНЕВ ПОЛУЧИ „АСКЕЕР“ ЗА ЦЯЛОСТНО ТВОРЧЕСТВО.

Големите победители на церемонията се оказаха „Сирано дьо Бержерак“ (Народен театър „Иван Вазов“) и „Зимна приказка“ („Сфумато“). Деян Донков взе приза за най-добра мъжка роля. Вторият приз за „Сирано дьо Бержерак“ беше в категорията „най-добър спектакъл“. Невена Мандаджиева отнесе статуетката на Георги Чапкънов за изключителната й роля в „Кралицата майка“ в Театър 199. Иван Бърнев спечели отличието за поддържаща роля на Били Бибит в „Полет над кукувиче гнездо“ на Александър Морфов в Народния театър. Гертана Кофарджијева взе приза за поддържаща роля на Щиглеца в „Преди/След“ на Иван Добчев в театър „София“. Отличието за драматургия спечели Елин Рахнев за пиесата „Тест“ в Сатирата. След „Икара“ си за изгряваща звезда Павлин

Димитров прибави и „Аскеер“ в същата категория. Призът за най-добър режисьор спечели Маргарита Младенова („Зимна приказка“).

ПЪРВАТА СТАТУЯ С ИЗОБРАЖЕНИЕ НА ИСУС ХРИСТОС В БЪЛГАРИЯ БЕШЕ ОФИЦИАЛНО ОТКРИТА В ЦЕНТЪРА НА ТОПОЛОВГРАД.

Тя бе осветена на 24 май от Негово Високопреосвященство Сливенският

митрополит Йоаникий. Монументът е висок около 3 метра. „Искрено вярвам в Христос, няколко пъти ме е посещавал насън. Много ми е помагал и ще помогне на всеки, който вярва истински в него“, каза дарителката Мария Пулева. Изработването на статуята ѝ е струвало около 15 000 лева. Изображението на Спасителя представлява барелеф, издялан от мраморен блок. Заедно с постамента тежи около 3 тона. Автор е местният скулптор Христо Дюлгерев.

РЕЖИСЬОРЪТ ДИМИТЪР ГОЧЕВ И АКТЬОРИТЕ САМУЕЛ ФИНЦИ, АЛМУТ ЦИЛХЕР И ВОЛФРАМ КОХ СПЕЧЕЛИХА ТЕАТРАЛНАТА НАГРАДА НА БЕРЛИН ЗА 2011-А ЗА ПОСТАНОВКАТА „ПАЛАТА НОМЕР 6“.

Най-високото отличие за храма на Мелпомена в Германия им донесе

и парична награда от 20 000 евро. „Те са останали верни на себе си, без да спрат да се развиват – така журито на фондацията „Пройсише зеехандлунген“ обосновава решението за присъждането на приза.

БЪЛГАРИЯ ТРЯБВА ДА ВЗЕМЕ ГЕНЕРАЛНИ МЕРКИ СРЕЩУ МУДНОТО ПРАВОСЪДИЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЧРЕЗ ВЪВЕЖДАНЕ НА ПРОЦЕДУРА ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ НА ПОТЪРПЕВШИТЕ, РЕШИ ЕВРОСЪДЪТ ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА.

Нещо повече – даде 12 месеца на държавата да изпълни решението. Тъй като то ще влезе в сила 3 месеца след постановяването му, управляващите имат общо 15 месеца да напишат нов закон за обезщетения заради прекомерно продължили наказателни, граждански и административни дела. За първи път във вторник Евросъдът приложи спрямо държавата новата процедура на „пилотни решения“. Тя се задейства при многобройни еднотипни и повтарящи се нарушения на човешките права. В 121 случая България вече е санкционирана за муден наказателен процес и в 93 случая – за прекомерно продължили граждански дела. В Евросъда чакат още 200 български дела за „неразумен срок“ по наказателни процеси и 500 – за граждански.

ФИЛМЪТ „ПОДСЛОН“ НА РЕЖИСЬОРА ДРАГОМИР ШОЛЕВ СПЕЧЕЛИ НАГРАДА ЗА ДЕБЮТ НА ФЕСТИВАЛА ЗА КИНО ОТ ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА SEE FEST В ЛОС АНДЖЕЛИС.

Драмата с мрачен хумор вече получи и Голямата награда на „София Филм Фест“. Изпълненията на актьорите Цветан Даскалов, Янина Кашева, Калоян Сирийски, Ирена Христоскова, Силвия Герина вече сме гледали на „София Мийтингс“. Сценарият е на Разван Радулеску, който има „Златна палма“ за творбата си „4 месеца, 3 седмици и 2 дни“.

XX Международен фестивал на детските хорове 13 април 2011 година

В първите дни на пролетта, в очакване на най – светлия празник – Възкресение Христово, Руското училище в Прага отвори широко врати за поредния празник на песента. И добрите намерения да се помогне! Това, което обединява участниците и събира всяка година многобройна публика, е безспорната любов към музиката и изкуството. Във встъпителното си слово г-н Христомян, директор на Руското училище, сърдечно приветства гостите и пожела успех на участниците. С нескрито вълнение той обяви началото на XX-я юбилеен фестивал на детските хорове, на който за поредна година Руското училище има честта да бъде любезен домакин. Концертът е благотворителен, в подкрепа на децата от санаториума в Буковани.

Първи се изяви хорът на домакините, който представи мелодични и весели песни, в съпровод на цигулка и клавиър.

Последното им изпълнение бе съвместна изява с децата от Френското училище. То вдигна на крака и просълзи тези, които познаваха г-жа Тони Добрева – досегашния ръководител на групата от нашето училище. Песента „Светът е чудесен“, със солово изпълнение на дете от Френското училище на български език, бе в памет на Тони, която, за съжаление, вече не е между нас, но с чието име е свързано 15-годишното успешно представяне на Българското училище на този фестивал.

Следващите изпълнения на френските деца бяха емоционално обогатени, с игриви ритми и артистични движения, със закачливо пригласяне на саксофон, допринасяйки за цветния колорит на концерта.

Средищно място на фестивала бе отредено на Българското училище. Представителната група от български ученици, в пъстри и красиви национални носии, зае своето място на сцената.

В настъпилата тишина прозвуча развълнуваният глас на Силвана Стойчева:

„Тази песен посвещаваме на г-жа Антоанета Добрева, която вече не е между нас, но винаги ще бъде в нашите сърца!“

Песента „Топъл дъжд“, с която започна изявата на нашите ученици, бе една от любимите на Тони Добрева. Другите песни носеха патриотичната нотка на самобитния и оригинален български фолклор.

Изпълненията на „Радо, мари Радо“ и „Катерино моме“ внесоха оживление и предизвикаха голям интерес у публиката, защото представляваха уникално съчетание на музика, песен и танц, и по естествен начин показваха част от многообразното народно творчество.

Несъмнено, най-забавна и атрактивна за публиката бе песента „Вари, бабо, боб“. Тук учениците проявиха и талант, и творчество, и артистично майсторство.

Заслужени бяха продължителните аплодисменти на присъстващите.

За достойното представяне на българските деца изключителна заслуга има г-н Моравенов, който за кратко време, с голямо търпение и умело подбран репертоар, подготви участниците по най-добрия начин.

Хорът на Английското училище показа желание и стил в своите изпълнения, които в по-голямата си част бяха лирични.

А изявата на чешките деца от Музикалната школа в гр.Пршибрам постави заключителната част на фестивала.

По традиция, всички участници изпълниха обща песен – тази година това бе „Hallelujah“, с която закриха благотворителния концерт.

Не бяха забравени и наградите за участниците – почетни грамоти и призови сувенири, придружени с цветя за техните ръководители.

Г-н Христомян предостави думата на директора на детския санаториум „Буковани“ – г-н Грюнбауер, който благодари за средствата, дарени от сърце, като каза, че те ще помогнат на болните деца.

Последните думи на домакините бяха отправени към приятели – с желание и надежда тази благотворителна инициатива да ни събере отново догодина, защото приятелствата, които се зараждат тук, са трайни, основани са на амбициите, културата, многостранните интереси и са стимул за творческо вдъхновение.

Снежана Таскова

С поглед в бъдещето

Снимки: архив на БСОУ „Петър Берон“

Дългогодишните усилия на випуск 2011 и техните учители са увенчани с успех – 15 прекрасни младежи и девойки завършиха 12-и клас и са готови да поемат по своя път в живота. Зад гърба им са безброй контролни, домашни, сложни тестове и трудни задачи. Дневникът

и бележниците, отсъствията и оценките малко по малко ще се превърнат в част от миналото, за което, ще си спомнят с усмивка и мъничко тъга. Тя, тъгата, се появи веднага след последния учебен час, когато за последен път би звънецът и топло и шумно дванайсетокласниците бяха

изпратени от всички ученици и учители. И сякаш едва тогава осъзнаха, че училището, освен място за учене и изпитване, е и мястото, където са всички заедно. Истинските приятели са огромно богатство за всеки човек, но още по-ценни са те, когато учиш и живееш в чужбина.

Прага е прекрасен град, в който можеш да срещнеш и опознаеш хора от много националности и култури, но колко от тях ни стават истински приятели. И затова е невероятен шанс да живееш в сърцето на Европа, да учиш в българско училище, да четеш и пишеш на майчиния си език и да опознаваш както чуждите, така и родните си традиции, история, език и култура.

Този клас е различен от един обикновен клас в едно обикновено българско училище и по още нещо – всички идват от различни краища на нашата Родина – Пловдив, София, Варна, Видин, Ямбол, Козлодуй, Димитровград, Тетевен, Преслав.

Почти всички се справят с дейности в областта на туризма, където прилагат знанията си по профил и езиковите си умения. След училище те ще се справят успешно с живота, защото са трудолюбиви, знаещи и можещи.

А за да станат такива, голяма роля са изиграли много учители през тези 12 години. Като започнем с началните, научили ги на четмо и писмо и преминаем през специалистите по различните предмети. Всички те са дали своите знания, своя труд и умения, за да израснат тези деца прекрасни млади хора. Нека да им пожелаем много разум, за да направят своя правилен избор, много сила, за да следват избрания път. Защото разумът без воля и сила не дава желания резултат, а многото сила без резултат не дава вярната посока. Нека да им пожелаем да следват мечтите си, да опознават света, да учат, да изградят кариера, семейство и да срещнат истински верни приятели.

Всички ние вярваме във вас !!!
НА ДОБЪР ПЪТ И... УСПЕШЕН ПОЛЕТ!!!

Светла Болчева

Празник на словото, на просветата, на духовността

В историята на народите винаги е имало по една светла дата – момент, който надминава епохалността и мащабността на събитията. Този ден за България е 24 май – празник на духовното извисяване, на стремежа към усъвършенстване чрез постиженията на науката и културата.

Празник венцеславен – на първоучителите, на солунските равноапостоли Кирил и Методий, на свещената българска азбука, на писменото слово!

Празник на целия славянски свят!

Велико е делото на светите братя – не само поради благодатните последици за нас и за славянството изобщо; велико е то и като личен подвиг, който е несъизмерим. Хилядолетна е българската почит към създателите на славянската писменост и на първия славянски книжовен език – славянобългарския. „Българино, знай своя род и език“ – бе възкликнал атонският монах – и тези думи преминават през вековете и достигат до нас като заклинание.

Защото ние, българите, имаме с какво да се гордеем – оттук, от малка България, през IX в. тръгва писменото слово, за да даде духовна храна на всички славяни.

Затова ценим така високо делото на Кирил и Методий и го приемаме за наше свято и родно.

Този най-български празник обединява минало и бъдеще, за да обогати настоящето ни.

Това е ден на учителя, на ученика, на училището.

Този празник идва всяка година с неувяхваща жизнерадостна атмосфера в БСОУ „Д-р Петър Берон“.

Тържеството, посветено на 24 май – Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост, за пореден път събра в храма на знанието – Българското училище в гр. Прага, учениците, техните родители, учителите, много гости.

Празничната програма започна с тържествените звуци на Химна на Кирил и Методий.

В официалната част бяха представени гостите: г-н Петър Попов – председател на Училищното настоятелство, г-жа Мария Захаријева – председател на сдружение „Въз-

Еленко Начев, директор на училището

В тържеството се включиха ученици от различни класове

раждане“ и главен редактор на сп. „Българи“, г-н Красимир Бачев – член на Училищното настоятелство, г-жа Ели Мандаджиева – главен редактор на сп. „Роден глас“.

Г-н Начев приветства гостите и про-

изнесе слово, посветено на уникалния празник на духовността и просветата. От името на гостите поздрав отпрати г-н Попов.

Представителна група ученици от V, VI, IX и X кл. поднесоха на публиката

празнична литературно-музикална композиция в прослава на светите братя.

Безсмъртното им дело, гледано през вековете, придобива изключителна мащабност и всеобхватност. То е продължено и от дейците на българската просвета и култура.

Сред редицата апостоли на българското слово е и д-р Петър Берон – патронът на нашето училище, пред чието титанично дело се прекланяме днес; личност, внушаваща национална гордост и самочувствие.

Животът и делото му са свързани в съзнанието на всеки българин преди всичко с неговия „Рибен буквар“. В чест на Патронния празник на Българското училище учениците сътвориха своеобразен уникат – „Рибен буквар“, създаден от самите тях, с помощта на г-жа Станева и г-жа Начева.

В продължение на няколко месеца децата от всички класове упорито, с желание и изключително умение изписваха любими цитати и рисуваха прекрасни картини, заимствани от книгата на д-р Петър Берон. Получи се оригинално творение, достойно за музеев експонат. Този „Рибен буквар“ бе представен в рамките на празничната програма и предизвика небивал интерес у всички.

24 май е ден, в който се прави равностетка за изминалото учебно време, ден, в който се награждават най-изявените и най-достойните. Г-н Начев връчи грамоти и награди на учениците, участвали най-активно в живота на училището. Това са: Силвана Стойчева от IX кл., Ралица

Маркова от VI кл., Маргарита Синапова от V кл., Филип Николаев от IV клас.

Удостоен с грамота и златен медал бе Емилиян Димов от V кл., представил се блестящо на Международния конкурс за компютърна рисунка и колаж, а Маргарита Синапова от V кл. – с грамота и бронзов медал.

Този ден е вълнуващ за всички нас, защото щастливите първокласници завършват първата си учебна година и вече могат да четат и пишат. Техните грейнали лица внасят оптимизъм и светъл лъч в живота на училището. На сцената се появиха гордите първокласници, които изпълниха своята последна за тази учебна година празнична програма.

Г-жа Тошева обяви най-радостната вест за тях – след положените упори-

ти усилия и труд – всички преминават във втори клас!

Г-н Начев поздрави децата, като предостави възможност на гостите да връчат първите свидетелства. Учебната година и тържеството на най-малките ученици завършиха с пожелание за щастливо лято и с покана веселото детско ято да се събере отново наесен.

Този ден бе изпълнен с много усмивки и цветя, обич и признателност към учителите, преклонение пред олтар на науката.

Нека никога не стихва жаждата за знания, духовното ни извисяване и светлия зов на българщината у всички нас!

Нека да съхраним този чудесен празник „во веки веков“!

Снежана Таскова

Първокласниците

Учениците направиха препис на Рибния буквар

„Родопска магия“ в Дома на националните общности

В навечерието на 24 май сдружение „Възраждане“ събра отново българите в Прага в Дома на националните общности. Поводът да се срещнем на най-светлия и най-духовния български празник бе новият филм на Светлана Лазарова „Родопска магия“. В Дома на националните общности всъщност беше и неговата премиера на български език. Трите серии на документалния филм бяха излъчени по чешката телевизия през април. Темата за търсенето и осъзнаването на собствената идентичност е водеща в многопластовата трилогия на живеещата в Чехия българска режисьорка. В трите 26-минутни документални серии „Къщички за душата“, „Ключ номер 5“ и „Къщата на гайдара“ образите на дома като символ на родовата памет и на планината като стожер на изконно българското, се преплитат с редица митологични персонажи и с представянето на кукерски и нестинарски обичаи на фона на магичната българска планина Родопи. За траките и тях-

ната култура разказват известните български археолози проф. Валерия Фол и проф. Николай Овчаров. Във филмите „Ключ номер 5“ и „Къщата на гайдара“ Светлана Лазарова ни среща с познати лица от българската общност в Прага – Лидия Гълъбова и Асен Караилиев, които се завръщат в Родопите в търсене на своите корени и на своята бащина къща. Родопските гайди, народните ни песни и завладяващите композиции на Теодосий Спасов са вълнуващ музикален фон в многопластовата трилогия, която поставя основни екзистенциални въпроси. Всеки от героите на филма търси и намира своите отговори в магичната планина Родопи.

В дискусията след прожекцията „Родопска магия“ Светлана Лазарова сподели, че филмът е посрещнат с голям интерес от чешките зрители, защото според тях той им показва България в една нова светлина и им дава информация за малко познатата в Чехия тракийска култура.

За българския зрител в Прага документалната трилогия „Родопска магия“ бе едно художествено докосване до българската култура и духовност в навечерието на празника.

Мария Захариева

Изложба „Акварел“ на Дечко Узунов в Прага

На 24 май по повод Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост в галерията на Българския културен институт в Прага бе открита изложба на големия български художник Дечко Узунов. Експозицията, включваща 35 акварела на художника от 80-те години на миналия век, бе предоставена от Галерия-музей „Дечко Узунов“

към Софийска община. Изложбата откри Боряна Павлова – директор на музея.

Тя запозна присъстващите с приноса на Дечко Узунов към българското изобразително изкуство, като подчерта, че това е първата самостоятелна изложба на художника в Чехия. Интересен факт от биографията на този изключителен майстор на

четката е, че той участва в първата изложба на български художници в Чехословакия през 1936 г., организирана от Дружеството за чешко-българска взаимност с председател Алфонс Муха. На вернисажа на изложбата прозвуча автентичен запис с гласа на художника и бе прочетен приветствен адрес по случай празника от кмета на София Йорданка Фъндъкова, изпратен до Българския културен институт в Прага.

Първото представяне на „Акварели“ в чужбина бе на 16 май в Българския културен институт в Берлин. Там изложбата бе посветена на 25-годишнината от смъртта на художника и 10-ия юбилей на галерията-музей „Дечко Узунов“.

Българската изложба „Акварели“ бе включена и в програмата на Нощта на музеите в Прага.

Боряна Павлова, Итка Троянова, Севда Коваржова

(М.З.)

Състав „Пирин“ се представи в един от найоживените търговски центрове в Бърно

Покупки, бърз обяд в някой от множеството ресторанти или среща с приятели. Това са поводите, поради които бърненци обикновено посещават мола или така наречената търговска галерия „Ванковка“ в центъра на Бърно.

В един мрачен съботен следобед в края на януари тази година, посетителите на „Ванковка“ обаче имаха възможност да видят едно уникално представление на български народни танци в изпълнение на танцов състав „Пирин“. Концертът се състоя в рамките на културните изяви, организирани от Моравския етнографски и природонаучен музей в Бърно. Беше представена дейността на Методическия център на музея, който освен друго, има за цел да приобщи и популяризира националните малцинства в Бърно, представяйки техните традиции, култура и дейност. Освен „Пирин“, в концерта взе участие и съставът за унгарски народни танци „Кериш“. „Пирин“ се представи в многоброен състав и представи пред публиката най-темпераментните си хореографски изпълнения. Повечето минувачи бяха приятно изненадани от това нетрадиционно събитие. Привлечени от енергичната музика и ярките багри на народните носии, те се спряха да погледат изпълнението и накрая го възнаградиха с бурни аплодис-

менти. Освен случайните зрители, от публиката ни подкрепиха и множество наши сънародници.

„За нас е чест да се представим днес тук, защото този търговски център е много оживен,

особено през почивните дни, така че много хора имат възможност днес да ни видят и да научат за нас,“ сподели ръководителят на нашия състав Георги Георгиев.

След концерта се състоя и дегустация на български и унгарски специалитети и вина.

На концерта присъстваха и представители на чешките медии, благодарение на които в следващите дни събитието беше отразено на страниците на някои вестници.

Танцов състав „Пирин“

С него бе поставено началото на един проект, организиран от Моравския музей, който иска да представи дейността на националните малцинства в Бърно. Проектът ще продължи през летните месеци, когато ще се състои серия от дегустации, изложби и семинари, представящи българската, унгарската, гръцката, словашката и френската гастрономия.

Катерина Ненкова

„Георги и пеперудите“ в Чехия

От 10 до 28 март в Прага се провежда Дни на Франкофонията под патронажа на министъра на външните работи на Чешката република Карел Шварценберг. На 19 март Българското посолство в Прага и Българският културен институт участваха в програмата на Дните с прожекция на предоставения от Държавния културен институт български документален филм „Георги и пеперудите“ (2004 г.) на режисьора Андрей Паунов. Прожекцията беше осъществена във Френския културен институт. С кратко приветствие към зрителите се обърна временно управляващият посолството на Република България

в Прага г-н Марин Йовчевски. Директорът на Френския културен институт Оливие Жако изказа удовлетворението си, че тази година български филм отново присъства в програмата на дните на Франкофонията в Прага. Филмът участва и в Международния фестивал „Психо Филм“, който се провежда от 3 до 5 юни в Прага и от 8 до 10 юни в Опава.

„Георги и пеперудите“ пресъздава историята на психиатъра д-р Георги Лулчев, който желае да организира стопанство в Дома за възрастни с умствена изостаналост. Мечтата на лекаря е болните да отглеждат охлюви, щрауси или буби, да произ-

веждат коприна или соев хляб, за да спечелят средства за откриването на новата все още недовършена сграда на Дома и да я превърне в истински дом за своите болни.

Филмът е носител на „Сребърен вълк“ — IDFA 2004, Амстердам, наградата на публиката за най-добър документален филм на 17-ти МФФ Триест 2006, Италия, Голямата награда за най-добър документален филм на МФФ Play Doc 2006 — Туи, Понтеведра, Испания, Голямата награда на МФФ Another Connection — MEDIAWAVE 2006, Гьор, Унгария и др.

(М.З.)

and the wind
dreamed the beauty
of a sleeping swan.

Поезия на български език в Лайден

На 24 май 2011 година в центъра на холандския град Лайден – точно срещу сградата на кметството (Stadhuis), минувачите по главната улица забавят крачка и с изненада поглеждат към оживена група хора. Любопитните спират и дружелюбно питат събралите се какво празнуват. Посочват им стената на ъгъла на Breestraat и Ketelboeresteeg. На нея има красиво изписано стихотворение на непознат език и превод на английски. Минувачите повдигат глава и четат.

*Дъждът,
езерото
и вятърът
сънуваха красотата
на един заспал лебед.*

*Шумоляха перата му.
Скрил глава,
той пътуваше
и сънуваше
в тишината
всичко това.*

Фотографът на Leidse Dagblad запечатва този момент и на другия ден в пресата излиза кратка статия. В нея се казва, че на 24 май, когато бълга-

рите празнуват Деня на славянската писменост и българската култура, на една стена в центъра на града е изписано стихотворение на български език.

Стихотворението е на българската поетеса Данила Стоянова (1961–1984) и е изписано в нейна памет и в памет на бившия посланик на Нидерландия в България баронеса ван Линден, уведомява лайденският вестник читателите си.

В 17.45 часа, на 24 май, на Брейстрат, стихотворението на Данила Стоянова прозвучава на глас – на български и на английски език.

Събралите се българи и холандци, както и случайни минувачи, аплодират поезията на Данила. Още същата вечер във Фейсбук и Твитер се появяват снимки и публикации на холандски и английски език за българското стихотворение в Лайден.

МАЛКО ПРЕДИСТОРИЯ

От 1992 година стотина стихотворения на различни езици красят фасадите на къщите в Лайден. Вървейки из града, може да попаднете на Шекспир или Бодлер, на Рилке или Сафо, на едно хайку на Башо за отмъстителното море или на стихотворението за малкото торнадо с голяма опашка, написано на езика мускоги.

Колкото и да е странно, това не е дело на общината, а частна инициатива. Брилянтната идея се ражда в артистичната глава на Бен Валенкамп. Докато броди по улиците на своя град, на него му хрумва, че вместо да гледат голи фасади или още по-зле – изпоцапани със спрей стени, жителите и гостите на града могат да минават покрай стени с изписана на тях поезия. Поезия на всички езици.

Изписването на стихотворенията се прави на езика, на който е писал авторът, включително на старогръцки и латински, на почти изчезнали езици и нерядко на неразбираеми за западния човек азбуки, йероглифи

и знаци.

Така се появява фондация Tegen-Beeld и проектът „Поезия на стените“, чиито инициатори са Бен Валенкамп, Ян-Вилем Браунс, Хети Лайдекерс, Пит ван Вейн и Каролине Хрип. Когато след големия успех на инициативата на Tegen-Beeld, лайденската община се обръща към хората на Бен Валенкамп с молба да изрисуват едно стихотворение в чест на рождения ден на кралица Беатрикс,

фондацията отказва. Първо, казва Бен Валенкамп, повечето ни членове са републиканци, защото смятаме монархията за отживелица. Второ, аз съм винаги на разположение да направя нещо хубаво за града, но дума да не става да се правя на палячо, за да задоволя необходимостта на хората да вярват в приказки за принцеси.

КОЙ СЕ СТРАХУВА ОТ ЧУЖДАТА РЕЧ? НЕ И ЛАЙДЕНЧАНИ.

Първото изписано стихотворение се появи през 1992 година. То е на Марина Цветаева и може да се прочете на руски език на стената на една антикварна книжарница до Питерскерк. Оттогава по лайденските фасади едно след друго се появяваха стихотворения на френски, немски, английски, на полски и чешки, на турски и гръцки, на японски и китайски. Всеки път се надявах следващото да е на български език, но през 2005 година проектът приключи без тази надежда да се осъществи.

ПОЕЗИЯ НА СТЕНИТЕ В СОФИЯ

И изведнъж, през 2004 година по-

Дъждът
езерото
и вятърът
сънуваха красотата
на един заспал лебед.
Шумоляха перата му.
Скрил глава,
той пътуваше
и сънуваше
в тишината
всичко това.

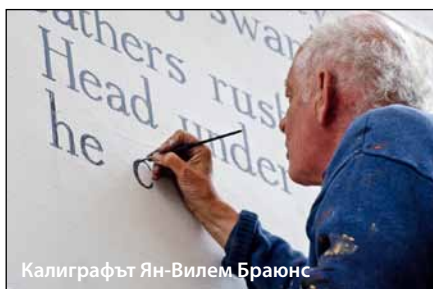
етичните лайденски стени се пренесоха в София по инициатива на холандското посолство с тогавашен посланик баронеса ван Линден. Гледайки с тъга красивите, но занемарени фасади на града, на холандските дипломати Берт ван ден Линген и Йос ван Динтер им хрумва щастливата идея всяка страна – член на ЕС да „осинови“ една софийска фасада и да изпише на нея стихотворение на своя език.

И така, почти незабелязано за вечно заетите ни с шумни скандали медии, по стените на София започна да се появява поезия. Първо на холандски, после и на други езици. През ноември 2010 баронеса Хенриета ван Линден почина. На погребението една от дъщерите ѝ прочете стихотворението, което е изписано на гърба на Природонаучния музей в София. Стихотворението на холандския поет Ян Ханло: „Мисля, че ти си това“.

ИДЕЯТА И ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО ѝ

И тогава ми хрумна, че е добре в памет на баронеса ван Линден, която пренесе поетичните лайденски стени в София, сега София да изпрати едно свое стихотворение в Лайден. Написах писмо на Бен Валенкамп и идеята го запали, въпреки че през 2005 хората от Tegen-Beeld бяха казали, че няма да има повече нови стихотворения. Оставаше да се намери стена, което не бе лесно, тъй като в центъра на града нямаше свободни фасади. А аз исках откриването на стената с българска поезия да стане на 24 май – за Деня на българската и славянската писменост. Фондацията публикува на сайта си, че се търси спешно стена в центъра на Лайден за изписване на стихотворение на български език. На 30 април Бен Валенкамп ми се обади, че имаме стена и то на главната улица на града. Бях неизказано щастлива, но трябваше да се намерят пари буквално за няколко дни – парите трябваша, за да се плати за боядисването на фасадата, за евентуалното ѝ изглаждане и за изписването на стиховете.

Предварително бях решила, че няма да допусна намеса на български институции, защото съм омерзена до дъното на душата си от безскрупул-

Калиграфът Ян-Вилем Браунс

ността, с която се пилеят парите от бюджета, от корупцията и от безочияето на българските политици. Затова на 5 май написах писмо до читателите на издаваното от мен списание „Диалог“, което излиза от 2003 година без никакви субсидии. На 6 и 7 май още не бях разпратила писмото до всичките си читатели и приятели. На 10 май парите вече бяха събрани и ми беше трудно да убедя хората да престанат да пращат.

И така, това беше една дългогодишна мечта – да видя и стихотворение на български език на поетичните стени в Лайден.

Осъществяването ѝ обаче стана възможно, благодарение на български, живеещи по целия свят, и най-вече – на читателите на списание „Диалог“. Никога в живота си не бях ставала свидетел на толкова истинско и неподправено въодушевление и радост. Буквално за 2–3 дни моите читатели и приятели и техни приятели събраха необходимите за изписването на стихотворението 1200 евро.

ИЗБОРЪТ НА ПОЕТ

В никакъв случай не исках на лайденската стена да се появи някое съсипано от идеологическа пропаганда българско стихотворение. Затова изборът ми се спря на Данила Стоянова, която има трагична участ, но ни е оставила светла и красива поезия. Освен това, нейните, макар и непознати

в България стихове, са преведени и издадени на английски език от Людмила Попова – Уайтман в двуезична стихосбирка *Memory of a dream/ Спомен за сън* (IVY PRESS; www.ivypressprinceton.com), което направи възможно обсъждането на поезията на Данила Стоянова с хората на Бен Валенкамп.

Колебаехме се между други две стихотворения, но самата стена „разреши“ спора, тъй като изискваше едно малко по-дълго стихотворение от първоначалните две. Изборът се оказа щастлив.

Стихотворението е огледално, то е като отражение във водата. Помислих си, че в това има особена символика. Така, както лайденските поетични стени се отразиха в София и после обратно в Лайден; така както сънищата на живеещите в чужбина българи пътуват все към България, а и България навярно сънува своите пръснати по света деца, точно така дъждът, езерото и вятърът сънуват красотата на спящия лебед, а той в унеса си, се плъзга по водната повърхност на езерото и сънува ... всичко това.

В тишината на лайденската улица се чува как шумолят перата на един сънуващ лебед. Усещането идва от изписания с по-едър шрифт стих: „Шумоляха перата му.“

Даниела Горчева

Данила Стоянова

Снимка: личен архив на Антоанета Войникова

За повече български училища в чужбина е необходима местна инициатива

Това заяви при посещението си в Микулчице заместник министър-председателят и министър на финансите Симеон Дянков, който отговаря и за българите в чужбина

Министър Дянков, отскоро се занимавате с въпросите на българите в чужбина. Какви според Вас са приоритетните теми, отнасящи се до българската общност зад граница?

От два месеца и половина работя по въпросите на българите в чужбина и Чехия е 16-та държава, която посещавам в рамките на този период. Така че вече имам сравнително добър поглед и смятам, че обучението на българските деца зад граница по български език и литература, история и география на България са приоритетни.

С цел съхраняване на българското етнокултурно наследство и на националната ни идентичност сред българите в чужбина активно работим по програмата „Роден език“, която включва обучение на българчетата извън граница от подготовителен до XII клас.

Тя функционира от три години, но реално се активира от миналата година и спокойно мога да кажа, че тя е най-успешната в това отношение. С оглед провеждането на дейности, съдействащи за съхраняване на националното самосъзнание, бит и култура на българите, живеещи трайно или краткосрочно в чужбина, за нея са отделени повече средства през 2011 –та в сравнение с 2010-та, а идеята е през следващата година те да се увеличат още. Целта е да се обхванат повече българи, които да имат равни шансове със своите връстници, ако решат да се завърнат в родината, а това е и предпоставка за продължаване на обучението им във висши училища в България. Досега са направени заявки от около 300 такива училища по целия свят, което е два пъти повече от миналата година, когато бяха 140. Това означава, че програмата се реализира добре. За оптимизирането ѝ се изработват по-гъвкави методологии и учебни планове.

Министър Симеон Дянков в Микулчице

Засега само българите в Прага могат да се възползват от обучение на роден език. Какви възможности има за разкриване на български училища и в други райони на Чехия?

Програмата е отворена и при набиране на 10 и повече деца, желаещи да се обучават на български език, може да се кандидатства по всяко време.

За пример мога да посоча Лондон, където само за тази година са открити 7 нови училища и там вече има общо 12 такива. Вариантът за кандидатстване е сравнително лесен, но трябва да има и местна инициатива. Училището може да бъде съботно-неделно или всекидневно. Обучението се осъществява в три етапа, като началният обхваща учениците от 1 до 4 клас, прогимназиалният – от 5 до 8 клас и гимназиалният – от 9 до 12 клас. Включено е и обучение на деца от предучилищна група по български език и литература, както и подготовка на кандидат – студенти за българските висши училища, което ще допринесе за по-лесното им интегриране в българската образователна система. Учебните програми, по които се обучават българите зад граница, са утвърдени със заповед на Министъра на образованието, младежта и науката.

Как се осъществява финансирането?

Реално всичко може да се финансира – от хонорарите за учителите до учебниците, които се изпращат от България. Кандидатите трябва да опишат подробно дейностите, за които ще искат финансиране, а повече информация за това могат да намерят на сайта на Министерството на образованието.

В местата, където през последните 10–15 години има повече българи, например в Испания, Германия, САЩ, Австралия – се кандидатства най-много за разкриване на училища, като организацията там е доста добра.

Акцент в работата Ви е и подобряване на културния обмен?

Действително, другата тема е културният обмен, и то не само от България навън, което за съжаление, не се случва често. Творческите колективи, които работят в други държави, например в Чехия, имат добра възможност да се връщат в България, да се обучават там и да участват в този културен обмен. Работим с Министерството на културата това да стане.

Минка Генчева

Снимка: Минка Генчева

Колегите

Често и по разни поводи се казва, че човек не си избира родителите и роднините. Най-вече когато живеете заедно и ви се налага да се съобразявате с тях. Замисли ли сте се обаче, че същото може да се каже и за колегите – хората, с които работим. Щем не щем, в половината от съзнателния си живот сме заобиколени от хора, с които прекарваме по-голямата част от деня си. От детската градина, през училището, университета, за нас, мъжете – и казармата, до работното място, та чак до пенсия. И сред това човешко гъмжило трябва да намериш своето място, да се адаптираш, да потърсиш хармония с околните. На всичко отгоре съществува и някаква йерархия, която не можеш да елиминираш. Именно тук огромна роля играе нашеният късмет. За нас, българите, той има специфично лексикално и житейско значение.

ЩАСТИЕ ИЛИ КЪСМЕТ?

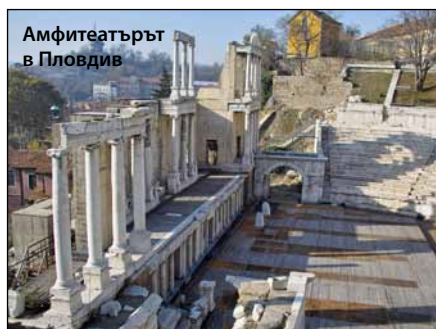
Навремето в борбата си за чистота на българския (нещо, което сега ужасно липсва във всички писмени прояви на родния ни език-мъченик), редакторите задраскваха „късмет“ и пишеха „щастие“. Ала съгласете се, щастieto има много по-широк обхват, главно засиси и от теб самия – дали ще си го изградиш ли не. Докато на късмета с нищо не можеш повлия. Българинът така много разчита на него! Ще го срещнете във всички нашени пожелания, от най-дребните до съдбоносните неща в живота ни. Съдбоносни, защото именно в онези години сред тези хора с малко или повече късмет се раждаха най-красивите ни, най-искрени приятелства, любови, избирахме си партньори за цял живот. Аз самият не мога да се оплача. Смятам за свой късмет, че и в учили-

щето, и в университета, и в казармата срещнах хора, с които и до днес общувам и смятам за свои приятели. Естествено, винаги е имало, има и ще има и такива, с които и при най-добро желание няма да намериш общ език. С подобни екземпляри започнах да се срещам едва когато започнах да работя. За щастие, рядко, а и бързо намерих рецепта как да се съхраня от злините им. Не ти ли се налага, просто не ги забеле-

лязваш. Лошото е, когато се налага да понасяш негативната им енергия, завистта им, злобата им, съзнателния им стремеж да навредят. Тогава стискаш зъби, казваш си: „Горките, животът им трябва да е истински ад“, отърсваш полепналата по тебе мръсотия и с гордо вдигната глава продължаваш напред.

ДИРЕКТОРИТЕ

Провървя ми и с така наречените шефове. С тях вече няма как, трябва да се съобразяваш. Ако нямаш друг избор, разбира се. Всъщност, избор винаги има – грабваш си шапката и си тръгваш. Да, но ако има къде да отидеш. А ако няма? И тук има начин да съхраниш себе си – държиш се достойно и гордо, докато дойде подходящ момент да се оттеглиш. Сигурно не е лесно. Явно съм имал късмет, защото само в младостта си

Амфитеатърът в Пловдив

съм имал класически шефове, пред които някои трепереха, други се гънеха, а аз просто си вършех съвестно работата и когато можех, и каквото можех обръщах на майтап. Като преподавател за шефове съм имал все колеги и не се е случвало някой от тях да се вземе толкова насериозно, че да си развалим добрите, приятелски отношения. Обратното се случи на друго място и с друг сорт колега. След десетки години вероятно чупене в кръста, той най-после сам бе господар на положението и по всякакъв начин искаше да го демонстрира пред неколцината дребни чиновници, над които имаше административна власт. За беда, сред тях бях и аз. Опитвах се да го вразумя, като му повтарях, че директор е временно понятие – днес си, утре не си, че човешката е константа и истинското лице на всеки, но той така и не ме разбра. Напротив, побърза да се освободи от мен.. Това бе отдавна, изтрил съм го от паметта си. Още по-отдавна остава и времето, когато се дразнех, че наравно с мен работят хора с ниво, далеч под моето а и на другите, на всичко отгоре – и с нагло поведение. По-рано това ме вбесяваше, сега само се усмихвам. Не съм работил на много и различни места, но навсякъде край мене винаги е имало и хора, спуснати с парашут, както се казваше по онова време. Хора, които обикновено бяха далеч от представите ми за професионално ниво и поведение. И като по правило – с амбиции да надскочат себе си и със самочувствие, че крачат в първите редици. По-леките случаи наричах „гастролъори“, знаех, че са при нас временно, докато тате или чичо намери по-доходно местенце. По-тежките, презрително наричах „куци балерини“. Имаше ги навсякъде, отминалата епоха бе рай за тях.

Абе, не се ли виждаш, че куцаш, не разбираш ли, че е истинско чудо, дето са те тропосали в корде балета, ами напираш и за солови партии?

ЕКСКУРЗОВОДИ И ПРЕВОДАЧИ

Сега, когато ми вадя насъщния като екскурзовод и преводач, не съм принуден да понасям край себе си куци балерини или набедени директори. Тръгне ли си групата ми, очарована и възхитена от всичко, което е видяла с мен и чула от мен, знам – успехът си е само мой. Получи ли висока оценка преведената от мен книга, успехът си е пак само мой. Случи ли се обратното, отново ще знам, че срамът си е само мой. И сега общувам с колеги, но по свой избор и за свое удоволствие. И сред преводачите, и сред екскурзоводите имам радостта да се срещам с качествени хора, които смятам за свои приятели и с които винаги ми е било добре. С преводачите се коментира кой какво ще преведе, кой какво ще редактира, обсъждат се проблеми и качества на преводи и така сме си взаимно полезни. Без завист, без излишно мерене на мегдани. Приятелите екскурзоводи пък, не можем ли да поемем някоя група, се препоръчваме един на друг. Често се виждаме по маршрутите из Прага, весело си махаме с ръка, подхвърляме по някоя реплика и закачка за радост на туристите. В Карлови Вари, докато туристите обикалят и атакуват магазините с кристали и порцелан, ние се събираме на кафе и все намираме какво да си кажем. И тук предпочитанията идват, естествено, не принудено. С някого си по-близък, с друг не чак толкова, но винаги със стремеж за добри, приятелски отношения.

КОЛЕГИТЕ-ПРЕПОДАВАТЕЛИ

Когато започнах своите бележки, споменах, че ми се иска в тях да има повече човешчина, защото, за съжаление, напоследък все по-рядко я срещам. Дали и затова обръщам поглед назад и я търся в спомените си? Подхващайки разказ за колегите, ми се иска да спомена някои от тях, които съм приел за свои приятели, и с които съм имал интересни преживявания. А и чрез тях да посоча примери на човешчина и поведе-

ние, което ценя и уважавам. Ще ви запозная с неколцина, направили ми с нещо най-силно впечатление. Имената нямат никакво значение, ще ги споменавам с инициали. В годините, когато преподавах в Пловдив български език на чужденци, имах колега, с когото се бяхме сблизили и досега ни свързва искрено приятелство. Г.Б. – прекрасен специалист филолог, човек със собствено мнение и с характер. Единствен той си позволи пред т.н. „рабфаковци“, които нашата катедра трябваше да огромява, да иронизира политиката на партията и остро да критикува ниското им интелектуално ниво, и най-вече това, че заемам местата на умни, талантиливи млади хора, които въпреки високите си оценки на приемните изпити, не могат да влязат в университета. Досещате се, че го принудиха да напусне. Така той стана един от най-изявените дисиденти на Пловдив и съвсем логично след промените бе сред създателите на СДС. Когато спечелиха първите избори, в интервю по радио Пловдив, на въпроса защо не е включен в списъка на кандидатите за Велико народно събрание, той каза: „- Отказах. Нямам право, имам нерешени проблеми в личния си живот. А човек, който не може да се справи с личните си проблеми, няма моралното право да решава проблемите на цял един народ.“ Не ви се вярва, нали? Звучи възрожденски и ви се струва неправдоподобно. Но е истина. Тези му думи навярно е чул цял Пловдив. А това, което разказа на мен и аз сега го споделям с вас, знаят малцина. Пак след победата на СДС в изборите, в които Г.Б. бе имиджмейкър (извинете, не знам еквивалент на български, може би глашатай?) на висш политик, същият и обкръжението му го поканили на трапеза и разпищолени след изяденото и изпитото, го попитали:

- Казвай сега какво искаш?
- Как какво? – отвърнал. – Нищо. Нали спечелихме, това ми стига!
- Я не се занасяй, тук сме само свои. Казвай – министър ли да те правим, посланик в чужбина ли? Или искаш пари да подхванеш собствен бизнес?
- Нали ви казах, нищо не искам. Стига ми това, че се отървахме от комунистите.

Избухнал неудържим, циничен смях, който, както Г.Б. по-късно сам ми каза, дни и нощи звучал в ушите му.

– Васо, Васо, пак излезе най-мъдър, като отказа да влезеш с мен в политиката – често ми повтаря и до днес с тъжна усмивка моят приятел. Не съм преписвал от Алеко. Не съм си го и измислил. Ще попитате какво стана после с този човек. Нищо. Остана си човек и днес преподава български език и литература в едно пловдивско училище. Вярвам – не, убеден съм, че е любимец на учениците си.

НЕВЕДОМИ СА ПЪТИЩАТА ГОСПОДНИ... И ПЪТИЩАТА ЛЮБОВНИ

Сред колегите ми екскурзоводи няма толкова ярки личности. Но хора, в които съм срещнал човешки, има. Първа ме впечатли млада дама, Е. Дошла от Кипър в Прага да следва, тук срещнала мъжа на живота си и останала. Преди още да завърша курсовете за екскурзоводи, чрез близки чехи получих предложение да водя гърци по Коледа и Нова година. Имах нужда от работа и пари, но гръцкият ми беше твърде слаб, „трапезен“, както го наричах, нямаш ни познания, ни езикови умения да разказвам за забележителностите на Прага. Фирмата, която имаше нужда дори и от такива като мен, покани Е. да разговаря с мен и да ме убеди, че няма нищо страшно. И на нея казах същото. Тя се усмихна и заяви, че ще ми помогне. Наистина ми помогна. И то много. А знаете ли как? Просто седнала въщи пред диктофона и на касета ми записала двучасов разказ за Прага и всичко, което се казва на туристите. Тази касета ми вдъхна кураж, прослушах я няколко пъти, водих си бележки и приех да рискувам. Заслужаваше си, справих се. Е, кажете ми, много ли са хората, които ще отделят два часа от времето си, за да помогнат на напълно непознат човек, още повече бъдещ конкурент? Как да не я уважаваш, как да не си й благодарен за цял живот?

Историята на другата ми „учителка“ по чешко екскурзоводство звучи като руски роман за времето на декабристите. Пак чрез близки

попаднах на руския екскурзоводски фронт. Като начало, руската фирма ме изпрати с двуетажен автобус като втори екскурзовод. Да видя, да чуя как го прави колежката Ж.-рускиня, омъжена за чех. Млада, енергична, по-скоро девойка, макар и около четиридесетте и с голям син, прагматична, както казваме у нас, с очи на задника. Докато такива старомодни антики като мен по пътя от летището разказват за Прага, Ж. провежда изгодна за нея обмяна на валута. За обяд повежда групата към ресторант, където си хапва и пийва на воля, а после си тръгва и с някоя друга стотачка крони в джоба. Раздава на туристите визитни картички на магазини за кристал и чешки гранат, откъдето после взема комисионни. За мен всичко това бе непознато, тя ми отвори, така да се каже очите. Но не за това ще стане дума, познавам много екскурзоводи, за които комисионните са най-важното в работата им. Нещо друго ме шокира в поведението на Ж.

Минаха години. Рядко се случваше да се срещнем с Ж. Веднъж на кафе с нейна приятелка научих, че станала... клошарка, бездомница. Изумлението е слаба дума. Последваха подробности, които буквално ме шокираха. Истината е, че тя обичаше да си попейва. Една късна нощ, в поредно алкохолно опиянение, срещнала бездомник и от дума на дума си легнала с него. Като си

помисля само, къде ли? И сред каква ли мръсотия и смрад? Но заради този мъж тя напуска семейството, дома си и приема неговия стил на живот. И сега ходела мръсна, подпухнала, пияна из Прага, просела пари от колегите. Не ми се размина и на мен. На входа на ресторант, в който влизах с групата си за обяд, тя увисна на врата ми, взе да ме целува, да плаче и да нарежда. За гърците това бе невероятна гледка, за мен шок. Ще спестя чувствата си, разговора ни и други подробности – дадох ѝ и 500 крони и я помолих да забрави, че ме познава. „Такава не искам и да те зная. Когато един ден възвърнеш човешкия си вид, обади ми се, с удоволствие ще те покана на бира!“

Повече не я видях. От същата приятелка научих края на историята ѝ с бездомника. Наистина като в руски роман от края на деветнайсети век. Обектът на нейната безумна любов заболял, взели го в болница и бил на системи, изкуствено поддържащи го жив. Една нощ Ж. се промъкнала в болницата, изключила системите и се простила навеки с любимия си. В резултат сега е за няколко години в затвор. Надявам се, че така поне се е спасила от улицата.

Неведоми са пътищата господни... И пътищата любовни?!

Та така...

Васил Самоковлиев

Дядо Йоцо жуми

Тия дни стана ясно как е потънала Атлантида.

Някакъв тракийски вожд взел да си изхвърля боклука, балиран край Сердика.

Извозвал го с цели кервани и малко по малко митичната цивилизация рухнала под тежестта на нерециклираната смет.

А в Дивия Запад усилено строят социализъм.

Национализират частни банки, другарите.

Прости им, Господи, те не знаят какво ги чака.

Днес национализация, утре – петилетен план, после бригадирски песни, а накрая ще се появи техният Иван Костов, барабар с братовчедите, за да разпродадат националното богатство за жълти стотинки.

И чак тогава ще тръгнат да си откачат радиаторите.

Щото човек и добре да живее, един ден му пращат изравнителните сметки на „Топлофикация“ и на него му иде да хване гората и да организира мощно партизанско движение.

Обаче в гората няма къораво дърво. Царят изсече каквото имаше.

Няма къде от данъчните да се скриеш, да си спретнеш един сървайвър барем.

Затова завалиите ходят на „Бисерните острови“, оттатък океана.

В гората положението е ясно, но какво се случи в градовете и селата?

Всъщност селата се изнесоха в големия град, а плодородният чернозем запустя като лунен кратер.

И понеже останаха сал едни детски градини и ясли, строителите на

съвременна България издигнаха нов модерен лозунг:

„Ще превърнем всяка детска ясла в банка, а градинките – във МОЛ!

И всичко си дойде на мястото.

Младите българки, вместо да раждат, стоят из моловете и продават турски кюлоти и прашки за една минимална заплата.

А чорбаджиите им засукват мераклийски мустаци, пощипват белоногите ни красавици и си казват – що ни трябваше башибозук да пращаме, пазарната икономика свърши по-добра работа!

Гледа дядо Йоцо тая тъжна картинка. Гледа опустялата ни България – разпродадена, омаскарена, с американски бази опасана, гледа и проклита мига, в който е прогледнал...

Ивайло Диманов

Боговете сигурно са полудели

– Имане! Намерих имане! – извика поп Мартин и хвърли кирката. – Знаех си аз, че тук има нещо. Сънувах злато. Като онзи иманяр, дето прекопал цяла България, само лозето си във Вълчитрън пропуснал...

Стреперещи ръце свещеникът измъкна от изкопа плесенясало дървено съндъче и обърса рохката пръст от капака. После внимателно се вгледа в пирончетата.

– Не ще да е тракийско, с тия пирони. Вероятно е средновековно имане!

Отвори капака и що да види – цяла пачка от столарови банкноти! Преброи ги – 1200!

На другия ден слезе в града, найсетне си купи телевизор, „Мюзик айдъл“ да гледа. И още същата вечер отиде в кръчмата да полее намереното богатство. Седна на най-крайната маса и си поръча сто грама сиренце и малка ракия, да не буди подозрение. А му се беше отворила една глътка, цяло буре бе в състояние да пресуши.

Не щеш ли, до него седна Кире даскалчето. Откакто затвориша училище, цяло лято ходеше в Гърция да бере портокали. Седна неканен до поп Мартин и си поръча мастичка. После боцна от попското сирене, въздъхна и без да рече дума дигна юзчето.

– Що си тъй оклюмал, Кире? – опита да завърже разговор свещеникът.

– Що ли? Малко ли поводи има човек да е тъй щастлив като мен!

Ей на, ще вдигнат пенсионната възраст и няма да доживея законния отпих. Ни деца има в село, ни работа, ни дявол...

– Аааа, даскале, не си прав! – прекъсна го поп Мартин и се прекръсти – Дяволи колкото щеш. Не ги и споменавай, че те само това чакат. Ще се изсулят от жълтите плочки пред парламента и право тук ще довтасат.

– Три години събирам пари за мотопед. Знаеш къде ми е къщата, чак горе в отшелническата махала. А откак-

то затвориша магазина, и за хляб трябва да бия път до съседното село. Фелдшерът и той избяга, подагратата се обаждат, едва ходя. Бях спастирил пари от Гърция, мислех да слеза до града, мотопед да си купя. Тая вечер отивам да взема парите, няма ги! Някой изровил сандъчето и всичките долари прибрал...

Свещеникът зяпна от неочакваното признание. Заболя го сърцето, ама отде да знае, че парите са на Кирчо? Сандъчето не беше надписано. Закопано зад махленската чешма и всеки можеше да си го изрови, стига да знае къде да копае...

Свещеникът дигна очи нагоре и потърси помощ от прекия началник. Господи, в какво се забърках, рече си наум. Ами сега? Какво да прави, беше изхарчил около 250 долара за телевизор и по никакъв начин не можеше да ги възстанови.

– Виж какво, чадо – поп Мартин се обърна към даскалчето. – Господ ти е сърдит! Напоследък рядко идваш на служба. Така ли е? Така е!

– Ама защо да ходя, отче? Не виждаш ли, че Господ никой не го слуша. Щеше ли твоят всемъдр

и справедлив Бог да допусне районната болница да затворят, пенсионерите от глад да мрат? Виждаш, че боговете ни сега са други. Квото каже бат Бойко – това става. За кво да ходя на църква?

– Не богохулствай, Кире, а слушай внимателно! Ето ти ключа за параклиса – иди и погледни зад олтара. Там потърси сандъчето с твоите спестявания. Но да знаеш, моят финансов шеф ти е удържал 20 на сто ДДС в полза на църквата. И ми рече – кажи на Кире, че ако не запали свещ на Петковден, ще му пратя Симеон Дянков! Той е по-страшен – не ДДС, кожата смъква...

Боговете сигурно са полудели, помисли си Кире, прекръсти се за първи път от много години насам и затътри крак към параклиса.

А поп Мартин гаврътна питието и си рече:

– Няма пълно щастие! С твоя помощ, Господи, в тая страшна криза барем „Стъклен дом“ ще гледам...

Ивайло Диманов

Теодосий Спасов: „Музиката е спасение. Защото ни дарява с надежда!“

Любимецът на три поколения меломани Теодосий Спасов е един от най-популярните български музиканти по света. Прочутият кавалджия е носител на „Грами“, заедно с „Мистерията на българските гласове“. Космическата му музика омайва душата както звуците на Орфеевата лира. За магията на изкуството, за чалгата и простацината, която няма почивен ден, седнахме да поговорим като стари приятели.

Здравей, Теодосий! Годишите очевидно не могат да ти отнемат усмивката, макар че част от живота ти минава в България. Вярваш ли, че все някога ще се излекуваме от хроничния балкански синдром?

Наближавам възрастта на мъдростта и може би това ме кара по-често да се замислям над абсурдите български. Пък и нали толкова често пътувам из целия свят и мога да правя сравнения. И продължавам да се изненадвам от добрите и лошите черти на моя народ. Манталитетът му сякаш не е мръднал от времето на Иван Хаджийски. Вари го, пече го – българин. Преди време бях в Индия. Присъствах на много концерти, на импровизирани улични изяви и танцови спектакли, придружени с музика. Веднъж, подир един такъв спектакъл, в който се докоснах до възшебството на индийския танц, се прибрах в хотелската стая, пуснах си телевизора и гледах наградите на MTV от Индия. Потомците на древната индийска музикална култура, облечени като холивудски звезди, с едни китарки и гел по косите, се кълчеха смешно и жалко, пеейки блудкави песнички и получаваха награди за това. А онези неизвестни, безименни музиканти от улицата, на които хората им се кланят като посредници на Бога, не получават награди и никой не ги стимулира. Очевидно живеем в нова епоха, в която масовата култура издига култ към посредствеността, и имитация-

та, към компилацията на субкултури с познат комерсиален ефект, ала изпразнени от национално и каквото и да е културно съдържание.

Ти си носител на „Грами“, признат навсякъде по света музикант. Как според теб би могъл да оцелее родният музикант, без да се комерсиализира?

Тук, в българското културно пространство, сякаш действат други закони, не обичайните европейски и световни правила. Българинът, нали е жив дявол, все гледа да конкурира онзи, Рогатия, в тарикатлъците. Правят някъде частно парти, честват събитие – е, ако може без пари да посвирите. Вдигнал хотел за 30 милиона, но да плати на оркестър не се сеща. Или пък да вземем вашето брато. Чорбаджия някакъв решил списание да издава. Лъскаво, скъпо, пълно с реклами, а на журналистите дава колкото да не умрат от глад. И гледа на тях като на крепостни селяни. Ей затова няма да се оправим тъй скоро, както ни се иска... Как би могъл да оцелее един талантлив музикант в България? Едва ли ще се нахрани с концерти в зала „България“. Трябва и още нещо. И тук започват компромисите – днес в читалището, утре в кръчмата, вдругиден – на сватба. А накрая в чалгаклуб. Е, няма срамен труд, стига да е честен, ала от честен труд кой у нас се е замогнал? И затова честните млади музиканти си вдигат чукалата и – накъдето им видят очите. Знаеш ли, приятелю, Европа е пълна с талантливи млади българи, които свирят по кръчми и клубове, но са горди.

На нас, българите, комай едната гордост ни остана! Но турят ли й 20 % ДДС, и нея ще почнем да укриваме!

Така е, макар че го има и другото. Българинът рядко изпада в национална еуфория и предпочита да отрича, вместо да обича. Лично аз намирам спасение в музиката. Освен забавление, тя носи в себе си и провокация. Дава енергия на хората и ги вдъхновява. Напоследък шоубизнесът в Западна Европа и Америка бълва свръхпродукция

от комерсиална музика, с която не е нужно да мислиш, по-скоро има опасност да затъпееш. Истинското изкуство те кара да разсъждаваш, а това понякога е опасно. Музиката, която витае по клубовете, стимулира разпускане и разтоварване. От клуба този процес се прехвърля в общественото пространство, в медиите, и се превръща в начин за правене на пари за сметка на стойностното автентично изкуство.

Елементарната ценностна система, която чалгата и профанацията на нацията култивират у младия човек, очевидно е много удобна за политиците, за да манипулират тълпата?

В България парата диктува играта и някои хора съвсем безотговорно създават и формират тази консуматорска маса, независимо от факта, че в нея влизат дори собствените им деца. Това е обида за нашата нация, която винаги се е отличавала с богата духовност. Дори в най-тежки и робски времена. Днес в България никой не обръща внимание на този тревожен факт – децата ни се възпитават и постепенно се вграждат в едно набъбващо консуматорско общество, чиито потребности стигат до върха на вилицата...

Милчо Левиев те нарече „Най-добрия кавалджия на планетата“. Как се отнасяш към хвалебствията и шумната слава?

Аз не съм привърженик на шумните пиар-кампании, независимо, че живеем в пазарно общество и времето налага своите железни правила. Фалшивата слава я оставям на онези мои колеги, тръгнали към Еверест с кабинков лифт. Усещам по мой си начин – комфортно, и се радвам че имам възможност да се занимавам с това, което вълнува ума и душата ми. Радвам се на близките си, които харесват моите посоки в музиката и изненадите, които създавам за себе си и за тях, и за всички, които се интересуват. Между другото, веднъж ме нарекоха Мистър Коктейл, защото мога да смесвам всичко, и то става много леко. Ако бях в някой бар, сигурно щях да правя най-чудновата

тите коктейли. Ако се обърна с гняв назад, ще видя скучни години на труд, но тъкмо този къртовски труд ми донесе успехи, с които се гордея. На пръв поглед кавалът е проста работа – овчарска флейта от дърво с осем отвора за пръстите. Той е един от най-древните европейски инструменти с благороден тон и технически възможности. Всъщност кавалът е божествена играчка, която може да се използва както кубчето на Рубик. Стига да му се посветиш изцяло. С душа и сърце.

Може ли компютърът да изяде „хляба“ на кавала? Има ли живот за живата музика, когато компютърните технологии все повече навлизат в изкуството? Свива ли се музикалното пространство за творци като теб, които залагат на импровизацията и изненадата?

Кавалът е изключително човешки инструмент. За него се искат живи пръсти и много импровизация, иска се дъх и душа. Компютърът, слава богу, все още няма душа. Ако трябва да погледнем истината в очите – светът върви към ненужност на всички музиканти. Навлизането на компютърни технологии поставя под въпрос естетиката, нуждата от живата, човешка музика. Възможно е новите поколения да се интересуват и занимават изцяло с компютърна музика, която изисква по-малко усилия за своето усвояване. Истинската музика няма как да излезе изпод металния софтуер на една машина. Оттам може да излезе хаус, техно, но не и истинска музика... С компютър можем да си помагаме, да печатаме ноти, да общуваме. Но самата същност на музиката е толкова дълбока, че в нея могат да се удавят всички компютри по света. И дори днес, на фона на световните

катаклизми и разрушения, на фона на омразата и тази братоубийствена сеч, музиката е спасение за хората. Защото ги дарява с надежда за утре.

Какво предстои да видим и чуем?

Предстоят ми множество концерти у нас и в чужбина. В последните години представям мои колеги в международен мащаб. Имам много голямо желание за това, ентусиазмът надхвърля прагматичните спънки, свързани с график и ангажименти. Това са проекти с музиканти извън България. Искam по някакъв начин хората, които следят развитието ми, да се докоснат до моите преживявания и духовно обогатяване, срещайки и други култури. Това също е и начин за огромяване по отношение на толерантността. Когато човек се интегрира и работи с хора от друга националност, култура и интереси, и създава с тях продукт, означава че приема различието, харесва и помага на идеята да се създава нещо качествено за националното обогатяване на културата.

Какво би искал да посъветваш младите хора в България? Онези, които стоят на кръстопътя на Европа и се чудят кой път да хванат?

Добре е да знаят, че светът е пъстър като шарена бабина черга. България е България, Германия е Германия. Всяка държава носи своя код. Българинът отдавна е гражданин на Европа. Но има българи, свикнали дори на другия край на света да създават махали и до края на дните си да се въртят около хладилника и печката и май не им остава време да опознаят света наоколо. Дано не се превърнем в пуерториканците на Европа, в обслужващ персонал на Старата госпожа. Би било жалко за славната ни история, за деликатната ни чувствителност и творчески гений.

Страхуваш ли се понякога, че подобно на писмо в бутилка, захвърлена в океана, посланията ти не стигат където трябва?

В световния океан от музика има два типа слушатели. Едните обичат

да слушат едно и също цял живот, и отиват на концерт, за да се докоснат до това, което им е познато. Другите обичат да пътуват с откриватели – музиканти, които всеки път им предлагат нови открития. Аз харесвам и двете линии. Много е приятно, когато отидеш например в Ню Йорк след 10 години – на същата улица, на същия ъгъл, в същия ресторант, който не е мръднал от високото си ниво на обслужване и кухня. Същото се отнася и когато отидеш да слушаш Би Би Кинг или Ерик Клептън. Те са запазена марка, класика в жанра – създали са някакъв продукт и цял живот хората искат да ги слушат

така. Те много трудно могат да мръднат в друга посока. Докато име като Майлс Дейвис е толкова многопосочен, че изненадваше публиката с всяко свое появяване. Създаваше масова психоза и хората следяха всяка негова стъпка. Той даде отражения на много направления в музиката. Не съм съвсем сигурен, но смея да се надявам, че моите музикални послания не са захвърлени на вятъра в океана. Стигат рано или късно до онзи корабкрушенец, който най-много има нужда от тях. И го даряват с моята надежда за утре!

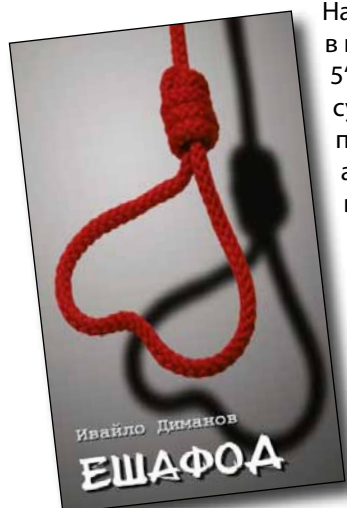
Ивайло Диманов

ТЕОДОСИЙ СПАСОВ

е роден на 4 март 1961 г. Завършил е Средното музикално училище „Филип Кутев“ в Котел и Академията за музикално и танцово изкуство в Пловдив. Музикантът е изградил своя уникален стил на свирене на кавал, като е съчетал фолклор с джаз, поп и класическа музика. Теодосий е концертирал в Европа, Средния изток, Австралия, Северна и Южна Америка. През 1994 г. прави турнета със софийския женски радиохор, носител е на наградата „Грами“ за албума „Мистерията на българските гласове“. През 1995 г. списание „Нюзуик“ нарежда българина сред най-талантливите музиканти от Източна Европа. В рубриката „Най-доброто от Изтока“ е отбелязано: „Спасов създава нов музикален жанр“. Три години свири в световноизвестното ирландско танцово-музикално шоу „Ривърданс“. Освен концертните си изяви участва в записи за филми, театрални спектакли. Един от най-обичаните музиканти в България, Теодосий Спасов е единственият, отличен два пъти с наградата „Музикант на годината“ – през 1997 и 2003 г. Има издадени над 20 компактдиска, сам и с различни формации. На „Аполония 2001“ Теодосий Спасов получава статуетката на Аполон Токсофорос, покровителя на поезията и музиката, за дългогодишното му ярко присъствие в българския музикален живот и успехите му на световните сцени. През 1994 година името му е включено в Световната енциклопедия по музика, издадена в Лондон.

Ивайло Диманов получи „присъда“ от... аплодисменти

Премиера на новата му стихосбирка „Ешафод“ се превърна в театрален спектакъл

На 20 април в клуб „Студио 5“ на НДК, сред сумрака на притихналата атмосфера в това интелектуално средище, на сцената възкръснаха десетки звезди от различна величина... А към „ешафо-

да“ на читателската присъда вървеше виновникът за това тържество – поетът-бард Ивайло Диманов. Още с встъпителните си думи той призова присъстващите да бъдат неговите безпристрастни „съдебни заседатели“, а „свидетели по обвинението“ бяха емблематични фигури от културния елит. Преди обаче те да влязат в ролите си, Диманов нахвърли няколко щриха личностни саморазкрития: „Онези поети, които пишат сами за себе си, аз малко ги съжалявам. Защото какво е това стихотворение, което ти си изстрадал, ако не го изстрада поне още един човек на този свят? Висш егоизъм или графомания? Не знам. Това не е мой проблем. Щом напиша нещо,

аз бързам да го споделя. Затова тази вечер ще разчитам на вашата присъда, по аплодисментите ще разбера дали е по-добре да си сложа примката на шията или да продължа да пиша... Вие сте моите съдебни заседатели и нека тази метафора бъде началото...

Дойде ред и на „свидетелите по обвинението“. Първа на сцената – в „подножието на ешафода“ – застана Роси Кирилова: Много съм щастлива, че Ивайло ме покани тук, въпреки че очаквах да ме покани на кафе, а не на ешафод и затова аз си избрах едно стихотворение, което се казва „Двадесет години по-късно“... Сред „свидетелите по обвинението“ бяха и дует „Трагедия“, Ники Кънчев, Аня Пенчева, Ваня Щерева, Теодосий Спасов, Любен Дилов – син... Колажът от техните фрагментарни спомени, поетически позовавания, цитати на цели стихотворения се редуваха с авторските изпълнения в музика и стих на Ивайло Диманов, който смело жонглираше по въжето „сериозно -трагично – комично-авторично“. Ники Кънчев разказа, че се е учил на журналистика от Ивайло Диманов още като млад журналист във в. „Пулс“. Аня Пенчева призна: „Обичам те, Ивайло, не само защото се казваш Ивайло...“ В ролята на „свидетел“ тя се довери на стихотворението на поета „Измислих те...“

Теодосий Спасов разгърна музиката на стихотворението „Хайде, изсвири ми адажиото на Албиниони...“. Показа се, че световноизвестният музикант, носител на „Грами“, е и чудесен актьор. Ваня Щерева в типичния си бохемски стил разказа за ранните си и малко по-късни увлечения по Димановата поезия, прочитайки за финал стихотворението „Не вярвам в приказни съкровища...“

Любен Дилов – син: „Ивайло има много грехове към мен (запозна ме с първата ми жена!), но всичко бих му простил, защото той е човекът, който написа „Обичам да разсъбличам твоят благоприличие.“ За мене той е един от най-градските поети, съществували някога у нас...“ Между нескончаемо „трагичните“ размисли на „свидетелите по обвинението“ „осъденият на любов“ поет и бард Ивайло Диманов изпя в своя защита дузина песни, изрецитира десетки стари и нови творби и за финал, научавайки от председателя на СБЖ, че му се присъжда наградата „Златно перо“, развълнуван, обиколи с чаша в ръка стотиците свои почитатели и раздаде автографи. Присъдата все още не е прочетена... Но вече е изпята като еманация на всеобщото читателско признание и обич.

Анжела Димчева

„Възможните майки“

Книгата „Възможните майки“ е съставена от текстовете на 116 жени, майки и не-майки, от различни страни, които разказват в тази книга за своето отношение към майчинството. Получи се един голям пъзел, който предизвиква читателя сам да открие как майчинството се мисли и живее в наши дни. „Възможните майки“ споделят не само своя опит, с текстовете си те предлагат на читателите и възможност за идентификация.

Специално за списание „Българите“ представяме четири от българските авторки в книгата, които живеят в България – Кремена Димитрова, Елена Такева, Милена Георгиева и Златна Костова. За да уважим частичната анонимност, с която книгата се отличава, (тази анонимност бе приветствана от повечето автори и именно тя изгради непресторения женски свят на книгата) тук няма да посочим коя от тях точно на кой от четирите текста е автор.

Във втората половина на годината предстои да излезе и италианското издание.

„Възможните майки“, замислен а като българо-италиански проект, е първата книга на издателство Скалино и може да бъде поръчана и по интернет: www.scalino.eu, www.alba-books.com (Емилия Миразчийска)

УСЕЩАНЕ ЗА ВЪЛШЕБСТВО ИЛИ ЗВЕЗДНИ МИГОВЕ ОТ ВСЕКИДНЕВИЕТО

Аз съм майка!

To be or not to be!?

Този екзистенциален въпрос никога не е стоял пред мен.

Случи се както дишам – леко и без усилие. Естественят ход на живота предопредели малко преди да навърша двайсет и четири години да родя дъщеря си – най-красивото момиченце на света.

Един миг – раждането – и нищо вече не е същото!

Горещото лято на 1992 година – бял тензук се рееше по балкона ми както малкото облаци в синьото небе.

Липсваха така функционалните сега бебешки пелени, изкуствени заместители за хранене, лекарства за колики. Ранобудни опашки пред хранителните магазини огласяха квартала още от пет сутринта в очакване на доставките на мляко. Подслаждахме чая и кафето си с ментови бонбони.

Такава бе тази година, в която родих дъщеря си, а и последвалата също. Удивително е как в момента, в който я гушках, всички странични несподобни губеха смисъл и единствено тя осмисляше дните и нощите ми.

Помня всеки миг болка от раждането на Вероника, който дори и след осемнайсет години не избледнява.

Болката, смесена с щастие – първоначалната плетеница от емоции и чувства, с която цял живот плетеш нишката, свързваща те с детето ти. Да бъдеш майка е както дишането – леко и неосъзнато, когато протича безпроблемно.

Вдишвам, издишвам – не отмервам дъха си, не осъзнавам, че дишам! Дишам и живея! Живея и съм майка! Правя закуска и режа филийката на войничета; бързаме за детската градина; за училище; играем си с куклите; уча я да брои до десет; чета приказки за феи; вплитам в косите и цветя за тържеството; танцуваме с рокли за принцеси; правим си слънчеви бани в коритото на балкона; червило по устните; не отговаря на обажданията ми; влюбена е; разлюбена е; срещам приятеля и; пътува за първи път сама на море; губи се на летището в Лондон; закъсняваме за изпит, защото съм объркала Американския университет с Американския колеж; спорим; слушаме музика; гледаме филми...

Вдишвам, издишвам – не отмервам времето! Животът се случва на мен и моето дете!

Аз държах ръката и, за да я уча да изписва буквите красиво и я учех да смята. Тя ме учи „да свалям“ филми от Интернет.

Аз говоря английски от двайсет и пет години, но Вероника превежда от

испански при деловите ми срещи.

Аз и готвех зеленчукови пюрета, тя ми пече диетични кексчета с трици.

Кръговрат, който не спира.

Аз и моето дете! Моята майка и аз!

Кръговрат на природата!

Чета „Дзен“ и усещам как всемирната мъдрост се влива у мене, а час по-късно дъщеря ми с една дума ме взривява.

Скачам с бърнджи и ме обхваща неконтролируем страх. Единствената мисъл, която пулсира в съзнанието ми е: „Детето ми“ и се оставям на гравитацията.

Когато Вероника скочи с бърнджи, аз дори не подозирах, че се случва! Когато аз скачах – майка ми не подозираше също!

Учейки децата си да растат в този свят, същевременно те учат нас ежесекундно да се вглеждаме в себе си и да осъзнаваме първоизточника си – нашите майки!

Изтриват сълзите ни с пухкави пръстчета, целуват ни всеотдайно, променят плановите ни в последния момент, разбиват представите ни, правят ни щастливи, уплашени, гневни, горди, безпомощни, смешни...

И когато ги прегърнем, земното кълбо спира да се върти, планетите променят своя ход и неусетно разбирате, че най-безценният дар, който имаме е тук, в прегръдките ни.

ка! Имам гъвкаво тяло, хубав широк ханш, малка талия, здрави крака. Ходя на йога. Казват, че е полезно за родилки.

Обичам децата на приятелките си. Помагала съм им много. Пипала съм детско аки, сменяла съм и пелени, и памперси, къпала съм бебета, приспивала съм. Пея добре, рисувам добре, обичам да си играя с кукли, да правя замъци, да пускам хвърчила, да ритам топка, да се катеря, да карам колело. Работила съм в куклен театър.

Децата ме харесват. Искат да си общуват с мен. Вдъхвам им доверие, в същото време имам респект. Наричат ме на малко име, с онова сладко „р“ по средата. Рошльовци.

Плача на филми, в които има деца, раждане, заглеждам се след тичащи момченца и момиченца. Непрекъснато търся контакт с тях. Примирам при гледката на млад татко с количка. Няма друго толкова убедително доказателство за съществуването на Бог! Всяка майка с дете в скута си е по-красива и по-божествена от Дева Мария!

Тогава защо аз, здравата 35-годишна не-кариеристка с патриархално възпитание, мъж и къща нямам деца? А? Защо?

Цялото ми съзнание и същество се държи все още неразпаднало се и неразбунтувало се, защото приема факта за временен, за ситуация, за етап.

Това е, казвам си, крачка, изпитание, подготовка. То не е избор, не е избрана позиция. А ситуация. Тъпа, но ситуация. И тук, в никакъв случай не искам да си измивам ръцете само с нежеланието на мъжа до мен да има деца. Защото дори разговор по темата с него е невъзможен. Не мога да твърдя с категоричност, че той „НЕ ИСКА“. Мъже се напускат, мъже се намират. Но дали търсенето на баща, на осеменител, на „донор“, за да родя сега, защото после ще ми е късно, не обрича бащинството, а и майчинството, въобще родителството в самоцел, в нещо на всяка цена, във „всички така правят“.

Учили са ме на търпение и вяра. Всичко хубаво в живота ми е ставало благодарение на тази непоколебимост в желанията и вярата, че няма начин да няма начин. Така си мисля

и за майчинството. Няма да ме пропусне. Няма да ми избяга. Знам, че ще стане не по планиран, режисиран и дресиран начин. Ще стане просто като дишането. Защото вярвам, че ми е писано. Вярвам, че клетките ни имат памет. Духът – също. Затова в сънищата си кърмя, приспивам деца и съм бременна. Отлагането, чакането прави родителството по-мъдро, по-смислено, по-желано. Тогава всичко е изпълнено с благодарност и любов, с осъзнаване и с търпение. А това е много по-духовно.

С децата си и ние ставаме деца, нали? Искам като стана майка, да имам и да бъда желано дете. Да бъда съсъд на божествено тайнство, да се разтворя в детето си, а не да го обвинявам за пропиляната ми младост, кариера, мечти.

Има време за маслинчице моя, шушулчице, прелестинче, малка любопитка, сладост-радост... то си идва от само себе си. С вярата и убедеността. Звучи наивистично, примиренческо и глупаво, но в избора си искам да се харесаме на себе си, на обществото или на Бог? Аз избирам Бог, и знам, че той е в мен! Иначе досега да е направил магистрала от знаци, че греша.

КАЗВАТ, ЧЕ 22 ГОДИНИ Е ИДЕАЛНАТА ВЪЗРАСТ

Allegretto

Казват, че 22 години е идеалната възраст една жена да стане майка. Сигурно е така. Нямах и най-бегла представа какво ми предстои и каква отговорност е да имаш дете. На мен това ми се случи точно на 22. Бях твърде млада и неопитна, признавам. Домакинската работа беше нещо непознато за мен и освен да свиря на пиано, друго не можех да правя. Болната амбиция на майка ми, дъщерите и на всяка цена да станат музикантки, явно ме беше откъснала от действителността. Това, което се искаше от мен, бе да свиря и да ходя на уроци. Не бе необходимо да чистя и да мия чинии. Малко хора знаят какво представлява психиката на музиканта. Докато другите деца

НЯМА НАЧИН ДА НЯМА НАЧИН

Аз съм не-майка, аз съм празен съд, аз съм ходещо несъвършенство от женски род. Гледам жените с кореми, непразните жени и тихо реда молитви като коани.

Здрава съм, имам къща, имам мъж, нямам деца. Не съм карриеристка, не съм егoист, не пътувам много, нямам любовници. Имам куче.

Понасям болка умерено, нямам фобии, издръжлива съм. Цикълът ми е чудесен! Като часовник, без греш-

решавах задачи, аз пресъздавах на пианото образи, чувства и настроеня, болка и страст. Живеех в един нереален свят. Последният ми изпит по пиано беше точно, когато бях на 22 години – бременна в седми месец. Казват, че плодът чува и реагира на музика. Може би затова дъщеря ми е толкова музикална.

Lento

И ето, че се озовах в един малък старинен град в северна Германия. В началото бях като зашеметена от старинните сгради и архитектурата, а после и от лъскавите магазини, в които имаше всичко; от чистотата и реда, които царяха навсякъде. В този далечен град хората не бяха особено дружелюбни и гледаха с леко презрение чужденците. Забързани в ежедневието си, изчезваха като сенки по домовете си някъде към осемнайсет часа, оставяйки мъртъв град. Липсваха ми светлинките в прозорчетата и пламъчетата в сърцата. Липсваха ми хората по улиците вечер и слънцето сутрин. Беше винаги мрачно, дъждовно. На запалена лампа бяхме от сутрин до вечер.

И така в един мартенски ден – първият ден от астрономическата пролет се роди дъщеря ми. Тогава живеехме на общежитие и тя съвсем естествено се превърна в атракция сред студентите. Подхвърляна от ръце на ръце, тя от бебе свикна с различни хора и се усмихваше на всеки. Растеше здрава, с характер, първата и дума беше „дай“. Искаше всичко. Играчки, храна, разходки.

Stringendo

За съжаление нямах късмет с избора ми на съпруг и започнаха проблемите, които доведоха до раздяла. Оказа се, че имаме редица несъответствия в начина на мислене, начина на възпитание на дъщеря ни и куп други неща. Намесата на негови роднини само ускори нещата. Разбира се, и двамата имаме вина за това. Аз бях твърде неопитна, а той дребнав и безкомпромисен.

Завърнахме се двете в България, в най-голямата криза, когато „паспорт беше жълтата книжка в Жан-жоржия“, както се пееше в една песен от този период. Нямах друг

избор, а колко бях щастлива отново сред приятелите ми! Моите верни приятели, които винаги са ме спасявали! Накъде съм без тях?

И така, моята дъщеричка растеше и понеже виждаше татко си рядко, се привърза много към мен. Милата тя, дори четири-петгодишна твърдеше, че като порасне ще се омъжи за мен.

Всичко, от което моята майка ме лиши, и бе дадено с пълни шепа. Тръгна на четири години на градина с голямо желание и без плач, а не като мен, която бях гледана до шестгодишна възраст от жена в къщи. Още си спомням как подскочаше с раничката щастлива. От първи клас се научи да приготвя уроците си сама и до ден днешен не съм седнала нито веднъж с нея да уча. Съвсем не беше така с мен в ученическите ми години. Бях непрекъснато контролирана. За разлика от мен, никога не бе навлечена с излишни дрехи, които да я изнежват и ядеше само, когато искаше и каквото искаше. А аз, горката, още си спомням киселото мляко с бисквитите, които бях задължена да ям всяка вечер.

Постепенно стъпих на краката си и предсказанието на бившия ми мъж, че приятелите ще ми носят сандвичи, за да не умра от глад, не се сбъдна. Излязох костелив орех. И ето ме сега, горда майка на шестнайсетгодишна дъщеря.

Dolce

Мисля, че всяка майка би се зарадвала на подобно пожелание и признание за рождения си ден. Затова реших да го споделя с вас:

*A brilliant mother for a million! Love you!
P.S. Of course for more than a million!*

Мамеее, честит рожден ден! Обичам те многооооо! Ти си най-невероятния родител на планетата! Благодаря ти, че си такъв пич и винаги ме разбираш и подкрепяш! (продължавай в същия дух!) Пожелавам ти винаги да сияеш от щастие и да се усмихваш! Също така много здраве, щастие и късмет! Не спирай да обръщаш внимание на красотата на живота!

your obedient, lovely daughter

КРАТКОСТИШИЯ ОТ ЕДИН ДНЕВНИК

3 януари

Когато имаш дете...

Знаеш, че си обичана от Бог и от поне един смъртен.

5 февруари

Деца ми през зимата

Първо чувам смеха им. После ги виждам през прозореца: до кръста са в сняг!

25 март

Благовещение

В парка, сред цветя, майка и дете слагат шапки на жълди.

27 май

Играчка-плачка

В парка едно момченце в краката ми се усуква: „Стани ми майка!“

28 юли

Доверие

Лястовичките дават да пипам децата в гнездото им...

20 август

Майчинство

Кучета в съседския двор. Сред тях – котка. Кърми малките си.

5 септември

Мама

„Искаш ли?“ – предлага ми чинията си мама, когато я питам харесва ли й храната в болницата

10 септември

Сине

Хладно утро. Затоплям стаята с усмивка и те будя.

25 септември, 2009

Използване на прясно-научените думи

„Зла вещица“ е мама, казва малкият ми син. С обич.

28 септември

Есен

Есенно утро. Деца пеят зад прозорците на забавачката. Чувам гласа на моя син.

5 ноември

Бездетната

Гледа котки и цветя. Няма на кого да ги подари...

Културен дом „Елиас Канети“ в Русе – организатор на две нови литературни събития през май

На 14 и 15 май културният дом „Елиас Канети“, един от партньорите в проекта „Литературите през Европа“, проведе уъркшоп с преводачите-участници в него. Уъркшопът беше придружен и от литературно четене на Ангел Игов – носител на награда „Елиас Канети“ за сборника с разкази „К“. В уъркшопа участваха преводачите Бенямин Лангер (Германия), Ксения Чочкова (Македония), Душко Кръстески (Македония), Габи Тимън (Германия-България) и Димана Иванова (България-Чехия).

По време на уъркшопа бяха дискутирани проблеми на художествения превод във връзка с конкретните текстове, които преводачите по проекта подготвят за публикация за специален сборник с авторски и преводни творби. Душко Кръстески, преводач на няколко стихотворения и разкази от Кристина Димитрова на македонски език, спомена, че нейните стихотворения са разказани истории в свободен стих, което ги прави лесни за превеждане. Габи Тимън – преводачка от немски език, живееща близо до Велико Търново, е превела част от романа „Сабазий“ на Кристина Димитрова и мечтае да го публикува. Доста по-трудна е задачата обаче на Бенямин Лангер, който превежда поезията на Владимир Мартиновски на немски език. „Поезията на В. Мартиновски прилича на пъзел“ – казва Лангер. Освен това е римувана, което затруднява видимо преводача да я преведе на немски, който разчита на един друг тип песенност и звуковост. Трудна за превод е и прозата на Судабе Моавез, тъй като е пълна с езикови

игри, които са като цяло непреводими – споделя Ксения Чочкова. Съвсем нелека е и прозата на Петра Хулова, която е пълна с езикови игри, фразеологизми и шеговити изрази, нетипични за книжовния чешки език – спомена Димана Иванова, преводач на част от новата книга на Петра Хулова – „Пазители на гражданско добруване“. Преводачите обсъдиха накратко и въпроса за издаването на художествена литература в България, Македония и Германия. В Германия съществуват много добри издателства, повечето от които обаче нямат голям интерес към малките литератури като българската и македонската, тъй като пазарът на тези издания е ограничен. Димана Иванова обаче изтъкна сравнително доброто ниво на издаваните произведения в България като причината за това, според нея, се крие във факта, че добрите издатели в България са често и писатели, и редактори. На 14 май, отново в Русе, в галерия „Приятел“, се състоя и четенето – предпремиера на романа на Ангел Игов – „Кратка повест за скуката“.

Самата премиера се състоя по-късно – на 17 май, в София. Авторът сподели, че жанрът „повест“ е символичен, не тясно-жанров – става въпрос за повествуване като разказване, а всъщност книгата е роман. Героите му живеят в един паралелен на нашия свят, в балканска държава, подобна на България, но с друго, непознато име. Проф. Пенка Ангелова от Велико-Търновския и Русенския университет изказа мнение, че светът, в който са разположени героите, е като цяло митологичен – за това говорят дори самите им имена – Сирма, Спартак и др. Героите често разказват различни истории. Говорители са по-скоро те, отколкото самият автор на романа. Един от Ангел-Иговите протагонисти се намира на о-в Тасос. Романът е писан на о-в Родос, а авторът е стипендиант на международния проект „Халма“, чийто партньор е и културен дом „Елиас Канети“. По време на премиерата беше дискутиран подробно въпросът за срама като библейска и морална категория. Повечето от героите в романа извършват постъпки, от които изпитват срам. Авторът не отрече предположението, че става въпрос дори за колективната атмосфера на срама, в която се намира българският народ в момента. Ангел Игов сподели, че докато е писал романа, сам не е знаел за какво точно ще послужи, но единодушно стана ясно – той въвежда чрез историите си категорията на срама както като изключително лично и интимно преживяване, така и като социална нравствена категория.

Димана Иванова

Към светли бъднини върви(м)!

Още неотзвучал химнът на светите братя, и ето ни отново – „Събрахме се!“ – българските медии от цял свят в Холандия. Градът е Хилверсум – малък, по холандски проектиран, застроен, организиран, почистен и дисциплиниран; по райски поддържан, отглеждан, съхраняван, озеленяван, напояван, посещаван, харесван и обичан.

Тази година на Седмата поредна медийна среща са дошли журналисти от 25 страни, представляващи над 40 медии от цял свят. Откриването, по традиция, е най-тържествената и вълнуваща част, която, предполага се, ще наложи тона на цялото събитие, ще прелее енергията от началото в отговорна работа и градивен диалог. Участниците в медийния форум (тази година бяха акредитирани около 150 души от българските медии в чужбина), сред които министрите Цветан Цветанов, Трайчо Трайков и Николай Младенов, Посланикът на България в Холандия, депутати, членове на ЕП, журналисти – изслушаха приветствено слово от Генералния директор на БТА, Максим Минчев и Министър-председателя на Р България – Бойко Борисов. Фактът, че дори и по време на криза ние сме тук и провеждаме тази традиционна

наша среща означава, че ни има, че сме, че не се плашим от кризата, заяви Максим Минчев, а Премиерът Борисов поздрави присъстващите журналисти за всеотдайността и професионализма им, за важната роля, която изпълняват като неформални центрове, сплотяващи българите в чужбина. След това старинната катедрала Grote Kerk Den Haag се огласи от ангелогласната Елица Тодорова, която бе пътувала 8 часа от Ню Йорк, не беше спала, не беше починала дори, но с първите извивки на „Тебе поем“ (аранжирана от Добри Христов оригинална литургия, звучна църковно-славянска интерпретация на Елица, която тя подари преди Коледа на българските църкви и манастира и на всички православни християни) доби енергия и сила, които предизвикаха сълзи в очите на присъстващите.

След тази литургия Елица Тодорова изпя и песента си „Вода“, за да върви на форума ни по вода.

Хилверсум е малък град, но голям и известен медиен център. Тук, в началото на 20-ти век заработва първата радиостанция, след година се открива втора, после трета, четвърта... да не повярва човек колко много са днес! През 60-те години на 20-ти век тук дори се появява първото пиратско радио, излъчвало първите си предавания от сградата, в която днес се помещава хотелът Амрат Лапершок – хотелът, в който се провеждат панелите на медийния форум.

Броят на българските медии в чужбина расте, започна с добрата новина Максим Минчев, откривайки първия панел на Срещата. Нямаме информация за спрени издания, добави още той и благодари на биз-

Максим Божилов, Максим Минчев, Евгени Веселинов, Силвана Групчева

Максим Минчев, Бойко Борисов, Светозар Момчилов, Елица Тодорова

неса, който за пореден път сърцато подкрепи българския медиен форум финансово.

Вторият панел обсъди оцеляването на българските медии в чужбина и, съвсем логично, бе разпален и емоционален, с продължителни дискусии по темата, въпроси, отговори, съвети, предложения. И много ценен споделян опит.

Темата на Седмата среща на българските медии в чужбина – „Медии и пари“ – сама по себе си като че ли най-интересната до сега – предполага хиперактивност от страна на всички участници, неуморно участие, непресъхващо любопитство и упорито желание за споделяне на добрите практики. Панелите, подчинени на основната тема (1 – Какво се случи между Шестата и Седмата световни срещи на българските медии в чужбина – мод. Максим Минчев; 2 – Оцеляване на Българските медии в чужбина в условия на криза – мод. Иван Петрински – Гърция; 3 – България в информацията, предназначени за чужбина – мод. Валерий Тодоров, Ген. дир. БНР; 4 – Конкурентноспособност на медиите – мод. Мартин Захариев; 5 – Каузата – новина или PR? – мод. Евелина Андреева, БТА; 6 – Медии и собственост – мод. Петър Волгин, БНР; 7 – Медии и европарии – мод. Славка Бозукова, гл. ред. „Стандарт“; 8 – Пари и граници – мод. Бистра Георгиева, гл. ред. „Банкеръ“; 9 – Сайтът на българските медии по света – мод. Евгени Веселинов, САЩ),

са толкова интересни и оживени, че на хората дори не им се излиза в кафе-пауза, и въпреки свободните вечери, тематичните разговори продължават в и извън хотела до късно през нощта. След панела „Медии и европарии“, беше представен и европроектът „Чудесата на България“ от Славка Бозукова и проф. Николай Овчаров.

Докато пътуваме до Хага, до Амстердам, от и до летището, не можем да не забележим спокойния, идиличен пейзаж – зелени дървета, спокойни малки и големи стада от крави, овце, понита, лами, патици, оградени от малки канали. Много цветя по прозорците и около къщите. Чисти коли. Пътища БЕЗ дупки. Спокойни и дисциплинирани шофьори. ЛИПСА на чалга – не я чуваме нито от отворените прозорци на колите, нито от къщите, нито от клубовете. Ето, казвам си, това е екологично чиста среда! И още: Усмивнати хора по улиците, които дори да са със слушалки на ушите, щом доловят погледа ти, веднага свалят слушалките и питат с какво могат да ти помогнат. Тези хора, мисля си, СА възродени. Те живеят живота така, както си го представят, както го искат, и както си го правят. Всичко наоколо оставя у теб усещане за екипност в ежедневието, за заедност – когато карат коли и велосипеди и се изчакват, когато пият кафе или бира, когато се разхождат и слушат музика, когато отиват или се връщат от работа или пазар.

Елица Тодорова

Още първата вечер е отхвърлена толкова много работа, че имаме чувството, че сме тук от седмица поне. Май с всяка следваща среща ставаме все по-добри: научаваме се сякаш по-добре да комуникираме, да се разпитваме, да си отговаряме; научаваме се по-професионално да се изразяваме, да си помагаме, да правим логични изводи и да си вземаме поуки. Учим се на култура на диалога, на хигиена на общуването. Нормално е, когато заработим за следващата среща, да очакваме тя да бъде още по-успешна, по-посетена, по-ефективна, по-богата на идеи, планове и проекти, както, аргорос, е тази – най-добрата дотук! Дай Боже, при една от следващите срещи, с гордост да отчетем, че сме пристигнали в светлите бъднини, към които отдавна сме тръгнали. Възродени.

За ЛИК от **Златна Костова**

Чудесата на България

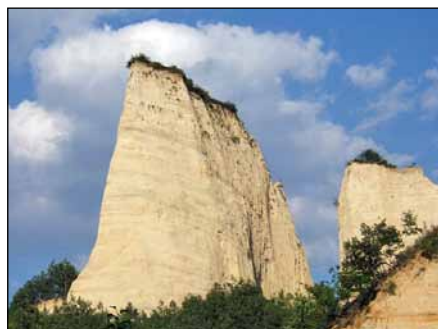
Мелнишките пирамиди

Мелнишките пирамиди се смятат за един от най-очарователните природни феномени не само в България, но и в целия Балкански регион. Те напомнят на Стобските пирамиди, но в сравнение с тях са много по-големи по размери. На пръв поглед пирамидите приличат на могъщи великани, обвили в прегръдка селищата, около които са разположени. Неслучайно казват, че нощем човек го е страх да погледне към пирамидите, а денем не спира да им се любува.

Красивите пясъчно-скалисти образувания са разположени в югозападните склонове на планината Пирин, на около 180 км южно от София. Те заемат площ от 17 кв. км, а надморската им височина варира между 350

и 850 м. Част от тях се издигат около селата Рожен, Кърланово, Горна Сушица, Сугарево, Златолист. Друга част от тези образувания се извисява величествено над най-малкия град в България – Мелник. Затова минаващите покрай града туристи няма как да не ги забележат. Това придава много живописна обстановка на града, каквато не може да се види никъде другаде в страната. Обявени са за природна забележителност през декември 1960 г., а през ноември 1993 г. – за защитен природен обект с международно значение. Поначало този район е известен с причудливите форми

на релефа, образувани от сиво-бели и слабоспоени пясъци и глинести слоеве. Някои от пирамидите достигат внушителни размери, а на върховете им растат широколистни растения и треви, силно повлияни от средиземноморския климат.

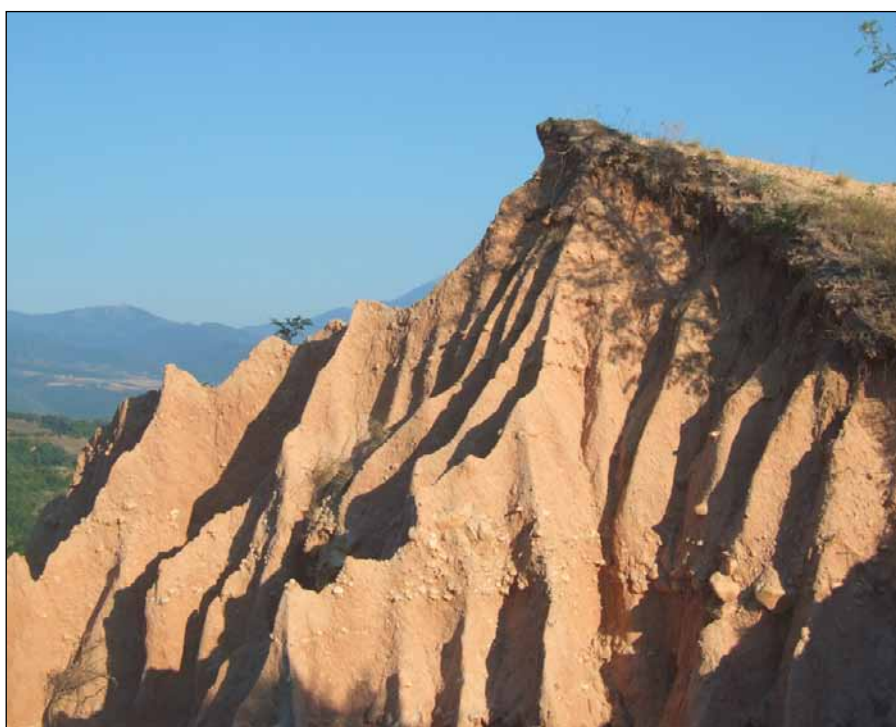

Характерно за тях е, че склоновете им са пясъчни, а на места са напълно отвесни. Невероятната панорама на пирамидите може изцяло да се обхване с поглед от Роженската седловина. Затова най-известната група от този вид образувания се намира край Роженския манастир и е лесно достъпна по туристическата екопътека, която свързва Мелник с манастира. Пирамидите край с. Рожен дават името на селото и на манастира – на славянски език думата „рожен“ означава „пирамида“, „връх“, „острие“. Местните хора наричат пирамидите „мелове“, защото приличат на мел (тебешир, бяла глина). Вероятно оттам идва и името на град Мелник. Край с. Кърланово, разположено в близост до Мелник, се намират четири пирамиди, чиято височина достига до 100 м. Те са с огромни отвесни склонове и приличат на гигантски обелиски и пясъчни кули, покрити с трева.

ОБРАЗУВАНЕ НА ПИРАМИДИТЕ

Основата на Мелнишкия район, където се намират пирамидите, е изградена от пясъчници и глине-топесъчливи прослойки. Преди 3–5 млн. години долината, разположена между подножието на планините Пирин, Беласица, Огражден и Малашевска планина, е представлявала обширно плитко езеро. От стръмните планини се спускали реки, които носели със себе си скален, пясъчлив и тинест материал. Този материал се натрупвал на дъното на езерото под формата на дебели пластове. През дълбоките процепи започнала да прониква лава. По-късно планините започнали бавно да се издигат, а езерните води се оттеглили на юг, към Беломорието. В пресъхналата котловина започнали да се отлагат

материали, мраморни и гранитни парчета. Пирамидите в съседство с Пирин са по-едри, а на югоизток, в по-ниските места – по-дребни. Скалните им късове са ръбести или слабо заоблени, а пространството между тях е запълнено от по-дребни късчета и глина. Отвесните склонове се дължат на слабата спойка на скалите, а от своя страна реките се врязват дълбоко, като образуват тесни долини със стръмни склонове. Според специалистите образуването на Мелнишките пирамиди се дължи на множество геоложки и климатични фактори, но най-главните са седиментните скали, ерозионното действие на водата, ветровете, топлината и студа. Наред с тези фактори голяма роля играят и свлачищата, защото още повече разчленяват релефа – големи части от билата се откъсват и стигат до речните легла. Пирамидите имат разнообразни форми – гъби, мечове, минарета, „египетски“ пирамиди, готически храмове, планински хребети. Тези с формата на гъби представляват пясъчен стълб, увенчан от скална шапка (корона). Именно тази корона предпазва от бързо рушене и така „продължава живота“ на тези забележителни природни творения. Големият скален блок „Чудната гъба“, намиращ се близо до Мелник, подобно на чадър е запазил от разрушаване лежащата под него скала.

Смята се, че пирамидата навлиза в своя т.нар. зрял стадий, когато горната ѝ част става съвсем тънка, а каменният блок едва се крепи на върха ѝ. Много такива пирамиди има южно от с. Рожен. Постепенно короната става много тежка за тънката „шия“, която я крепи, а на свой ред пясъкът не може повече да я удържа, тя започва да се накланя и пада от пирамидата.

При Мелнишките пирамиди се наблюдава интересно природно явление – в подножието им растат нови пирамиди, макар че те не са така внушителни. Тези малки пирамиди могат да се видят най-вече по пътя от Мелник за с. Рожен.

Регионът, в който са разположени Мелнишките пирамиди, е изключително важен за опазване на биологичното разнообразие. Поради разнообразната си растителност (пасища, храсталаци, гори), повлияна от средиземноморския климат, мястото служи за местообитание на 32 вида птици, за които се изискват специални мерки за защита. Най-важното в случая е, че в района на Мелнишките пирамиди все още не са построени грандиозни туристически комплекси – ясен знак, че местните хора искат да съхранят природата.

Д-р Красимира Мархолева

17 международен панаир на книгата в Прага

Шандът на Саудитска Арабия

От 12 до 15 май 2011 г. в изложбения арена на Промислената палата в Прага-Холешовице, се проведе седемнадесетият международен книжен панаир „Светът на книгата 2011“. Почетен гост на тазгодишното издание бе Кралство Саудитска Арабия.

Основната тема бе „Литературата на арабския свят“, а съпътстващата – „Светът на е-книгите“. В панаира участваха 322 изложители, които представиха своята книжна продукция на 211 щанда в панаирното градче. В литературния фестивал участваха 480 души (54 от тях от чужбина). Посетителите на „Светът на книгата“ имаха възможност да видят 38 филма, 22 изложби и 7 театрални представления. В книжния панаир взеха участие изложители и гости от 47 държави. Тази година броят на посетителите на Пражкия международен книжен панаир надхвърли 38 000 души. 496 от тях бяха акредитираните журналисти. За съжаление, България и тази година не участва със свой национален щанд в „Светът на книгата“. Родината ни бе представена само в съпътстващия литературен фестивал с програма, организирана от Българския културен институт в сътрудничество със Славянската библиотека, Чешката академия на науките и Българската академия на науките. Програмата включваше дискусия на тема „Примането на българската литература в Чехия и на чешката в България – за възможностите на преводната литература“, представяне на книгата „История на Чехия“ на Ян Рихлик

и Владимир Пенчев (който беше българският гост в програмата), както и презентация на „Български еротикон. Легенди, приказки и шеги от България и Македония“ със съста-

вител Ярослав Отченашек. В съпровождаща програма на „Светът на книгата“ бе включена изложбата „Светът на „Graphicature“ – сериграфии и плакати от Иван Газдов

„ИСТОРИЯ НА ЧЕХИЯ“

Книгата е първата публикация за чешката история, писана специално за българския читател. Тя проследява историята на чешките земи от древността до днес. Включва и специални глави за развитието на чешката култура и за българо-чешките отношения.

„История на Чехия“ е издадена от издателство „Парадигма“ в София през

Владимир Пенчев – бохемист и научен работник в Института по етнология и фолклористика в Етнографския музей при БАН.

„В България има много по-голям интерес към Чехия и чешката култура, докато интересът на чехите към българската култура е значително по-малък. Въпреки това на чехите са излезли вече четири книги за историята на България – на Константин Иречек, на Франтишек Хибл, на Честмир Аморт и моята. В България досега не бе издавана история на Чехия. Съществува само превод на един учебник за средните училища на Вацлав Хуса – „Чехословашка история“. „Ние искаме да запълним тази празнота“, сподели проф. Ян Рихлик по време на презентацията на книгата „История на Чехия“ в панаирното градче.

„История на Чехия“ на Ян Рихлик и Владимир Пенчев не е традиционен обзор на чешката история. Тя се отличава с различни от общоприетите виждания за такива възлови моменти в чешката история, каквито са хусисткото движение и Била Хора. Предстои издаването на книгата в Скопие в издателство „Македонска реч“, но в съкратена версия – без

Доц. Владимир Пенчев, Ивана Сръбкова – доктор по философия, проф. Ян Рихлик

2010 г. Нейни автори са проф. Ян Рихлик – проф. по чешка и словашка история във Философския факултет на Карловия университет и научен работник в Масариковия институт и в архива на Академията на науките на Чешката република и доц. Вла-

димира за чешко-българските връзки. Към „История на Чехия“ проявяват интерес чешкото издателство „Вишеград“ и московското „Весмир“, както и издатели от Финландия.

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева

Български фолклорен празник в Прага

В края на месец май 2011 г., във великолепните Кински градини и в Летния дворец Кински в Прага, в който се намира Националният етнографски музей, с богата фолклорна програма завърши шестмесечният проект „100-те туристически „НАЙ“ на България“, който стартира в началото на тази година. Инициатор на кампанията е Българският културен институт в Прага в сътрудничество с Българския туристически съюз, Регионалният етнографски музей в Пловдив, чешката туристическа агенция „Александрия“, Чешкото дружество за защита на природата.

Целта на амбициозния проект беше по забавен начин да се популяризира българският туризъм в Чехия. В продължение на няколко месеца любознателните за туристически пътешествия чехи имаха възможността да се запознаят с богатото културно-историческо наследство, с архитектурните и археологическите паметници, с автентичния фолклор и природните чудеса на България. Проявата премина под патронажа на кмета на Прага 5 д-р Радек Клима и шарже д'афер Марин Йовчевски, временно управляващ посолството на България в Чешката република. Във веселия фолклорен празник се включиха близо 80 участници, сред които танцовите състави „Българи“ от Прага, „Пирин“ от Бърно, фолклорният състав от град Приморско с художествен ръководител Христо Йорданов, майстори-занятчи от България. Многобройната публиката в продължение на четири часа се наслаждава на пъстрата фолклорна палитра от народни танци, хора и песни.

„Танцовият състав на град Приморско за втори път изнася концерт в град Прага“, отбеляза с гордост кметската на града Лиляна Димова. Тя добави, че град Приморско отдавна се е превърнал в любима дестинация на чехи и словаци, благодарение на дългогодишното сътрудничество на общината с чешката туристическа фирма „Александрия“.

Организаторите бяха подготвили и редица други забавления за многобройната си публика. Наред със забавния курс по български език, присъстващите взеха своите първи уроци по български народни танци, които им бяха изнесени от ръководителите на танцовите състави „Българи“ и „Пирин“ Тодор Ралев

Фолклорен състав „Приморско“

Грънчарство

и Георги Георгиев. Моравата пред сградата на етнографския музей много скоро се оказа тясна за желаещите да танцуват. За броени минути наред в Прага се изви най-голямото българско хоро.

По същото време в залите на етнографския музей майстори и творци от Пловдив (медникарят Благой Попов), Добрич (тъкачът Стоян Маринов), както и „пражки“ българи (Румяна Радева) представяха пред любопитните погледи на посетителите старинни български художествени занаяти като тъкачество, медникар-

ство, както и уменията да се приготвя истинска българска баница.

Във фоайето на главната сграда на музея няколко туристически щанда предлагаха богата информация за възможностите за туризъм в България. За малчуганите бяха подготвени забавни игри и състезания, както и куп подаръци. Кулминацията на тържеството беше тегленето на тоболата сред участниците, правилно попълнили състезателните анкети. Под неспирните аплодисменти на публиката БКИ-Прага, ТА „Александрия“, Етнографският музей в Пловдив, Общината на град Приморско раздадоха куп награди на спечелилите късметлии.

„Черешката“ на тортата, с която завърши фолклорният празник, беше изпълнение на автентични нестинарски танци – старинни български ритуални танци върху огнена жарава, които за първи път се провеждат в Прага.

д-р Красимира Мархалева

преди 85 години...

Българската художествена изложба в Прага

Гостуването на български художници в Прага и представянето на техни творби през последните години се е превърнало в неизменна част от културния живот на българската общност в Чешката република. Много малко от нас обаче знаят или са се запитвали от кога датира тази традиция. Началото е поставено точно преди 85 г., когато над 40 български художници и скулптори представят в тогавашна Чехословакия свои произведения.

ОРГАНИЗАТОРИТЕ

Инициативата за организиране на изложбата идва от страна на дружество „Чехословашко-българска взаимност“ (с председател Алфонс Муха) през 1924 г. Най-старото чешко художествено дружество „*Jednota výtvarných umělců*“, чийто почетен член е също Муха, поема нейната практическа подготовка. Създаден е 18-членен комитет, който още на 1 март 1926 г. се заема с подредбата на картините. На свой ред изложбеният комитет в София изпраща в Прага своя представител проф. Стефан Баджов да се включи в приготвянията. Патрон на изложбата става пражкият кмет д-р Карел Бакса. В 10-те салона на „*Representační dům*“ са наредени над 400 творби, дело на 40 български художници и скулптори.

БЪЛГАРСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ И ТЕХНИТЕ „ЧЕШКИ УЧИТЕЛИ“

За предстоящото културно събитие чешката преса започва да информира много преди официалното откриване на изложбата. Заслуга за това има българската легация в Прага в лицето на нейното пресаташе, известният писател и публицист Христо Борина. В един от февруарските броеве на в-к „*České slovo*“ той „запознава“ чешката публика с част от българските участници на изложбата. Сред тях изпъкват имената на портретиста Никола Михайлов, на преподавателите в Българската художествена академия Цено Тодоров и Борис Митов;

на италианския възпитаник Никола Маринов, известен със своите акварелни портрети; покойният Никола Петров, „*чрез когото българската природа за пръв път получи свой художествен образ*“. Следват имената на Борис Денев, Константин Щъркелов, Владимир Димитров-Майстора и др. Два дни по-късно, в неделната притурка на „*České slovo*“, са поместени репродукции на картини на Ян Мърквичка („*На пазар в София*“), на Сирак Скитник („*Послушница*“) и др. В навечерието на откриването на изложбата от страниците на „*Národní listy*“ чешкият журналист Владимир Сис припомня чешкия принос в модернизацията на България. В статията „*Чешкият принос в българското изкуство*“ той посочва, че изложбата не само отразява напредъка на българското изкуство от 1878 г. насам, но и представлява благороден жест на признателност от страна на българските художници към техните „чешки учители“, избирайки именно град Прага за своята първа международна изява. Нещо повече, припомня Вл. Сис, в новоосвободена България идва цяла плеяда чешки учители, сред които и основоположниците на българското освободително изкуство – „*патриархът на българските художници*“ Ян Мърквичка (в София и Пловдив); Ото Хоржейши (Търново), Я. Вешин (София), Я. Кадлец (Сливен), Шпулак (Русе), Трунечек (Провадия). По-нататък Вл. Сис дава кратка характеристика на участниците в изложбата. На първо място това са възпитаниците на Ян

Борис Денев, „Портрет на Кирил Христов“

Мърквичка – Антон Митов, Иван Ангелов, Цено Тодоров; учениците на Яр. Вешин – А. Михов, Никола Петров. Като най-видни представители на българския експресионизъм чешкият журналист посочва Владимир Димитров-Майстора, Сирак Скитник, Борис Денев; сред майсторите на декоративното изкуство – Стефан Баджов, Ив. Пенков; сред карикатуристите – Ал. Божинов; сред портретистите – Атанас Тасев, Борис Митов; сред скулпторите – италианския възпитаник Андрей Николов, Иван Лазаров и др.

ОТКРИВАНЕТО

Изложбата е открита на 6 март в 15 ч. в „*Obecní dům*“ от председателя на дружество „*Jednota*“ Фр. Наске. На откриването присъстват шефът на президентската канцелария, представители на чехословашкото

Ал. Мутафов, „На фронта“

Стефан Баджов, „Момиче“

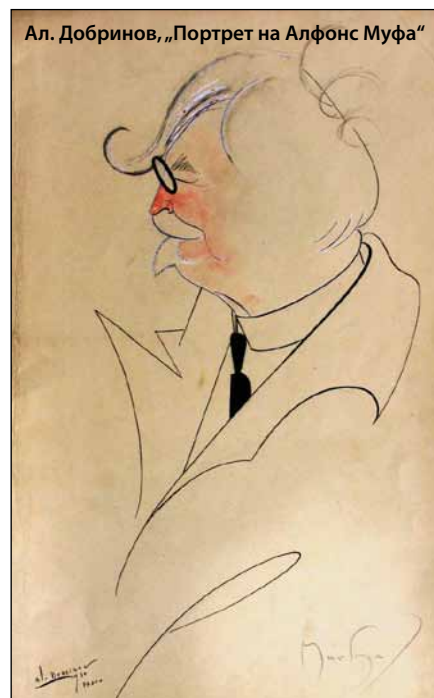
външно министерство, на Министерството на просветата, голяма част от дипломатическия корпус, чешкият журналист българофил Йозеф Холечек, даже и испанската инфанта. Патронът на изложбата, д-р К. Бакса, изказва своето задоволство, че българските творци са избрали град Прага за място на своята първа международна изява. След него думата взима Алфонс Муха, който не скрива възхищението си от забележителния прогрес на българското художествено изкуство след 1878 г. и нарича изложбата „първата важна

стъпка към културното сближение на балканските славяни“. В речта си българският пълномощен министър Д. Михалчев благодари на А. Муха за усилията му при подготовката на изложбата и изтъква чешкия принос в развитието на българското художествено изкуство – редица българи са завършили висшето си образование в Прага, смятана за „вековен център на славянската култура“, „главата и сърцето на народа, който даде на България първия министър на просветата, първите юристи, администратори, учители“. Д. Михалчев завършва с думите, че изложбата ще изиграе ролята на духовен мост между двата народа. По време на престоя си в Прага българските художници са поканени на тържествения прием по случай 76-та годишнина от рождението на чехословашкият президент Т. Г. Масарик. В чест на българските гости Академичният съвет на пражката Политехника дава банкет в салоните на хотел „Дьо Сакс“. На 9 март българските художници, заедно с членове на „Чехословашко-българска взаимност“, посещават Старото кметство, полагат венец пред гроба на Незнайния войн и са приети сърдечно в салоните на кметството лично от кмета К. Бакса.

По думите на Ст. Баджов, „една от най-душевните наслади, които преживяха българските художници“, е посещението на замъка „Збирох“ по покана на А. Муха. „Това беше истински ден на празненство на българските художници“, продължава Ст. Баджов. След като в продължение на два часа те разглеждат неговата „Славянска епопея“, „любезната домакиня въведе гостите в един от салоните със сервирани всевъзможни закуски и напитки, където прекарват в продължение на повече от два часа и половина сред песни, акомпанирани от самия Муха“.

ЧЕШКАТА ПРЕСА ЗА БЪЛГАРСКАТА ИЗЛОЖБА

Възхищението на чешката интелигенция към българското изобразително изкуство се проявява и чрез многобройните публикации в чешкия периодичен печат. Владимир Сис нарича изложбата „голям славянски празник“. В неделното

Ал. Добринов, „Портрет на Алфонс Муха“

приложение на „České slovo“ са поместени репродукции на творби на скулптора Андрей Николов. В два поредни броя сп. „Zlatá Praha“ посвещава десетки страници на това значимо културно събитие и помества репродукции на картини на Никола Петров, Никола Кожухаров, Борис Митов, Димитър Гюдженев, Атанас Михов, Жеко Спиридонов и др. Известните чешки изкуствоведи проф. Виктор Шуман и И. Р. Марек поместват в сп. „Zlatá Praha“ и в „Národní listy“ анализ на българските художествени творби, с който демонстрират не само детайлно познаване на българското изкуство, но и сериозен интерес към него. И. Р. Марек нарича изложбата „значима проява на взаимното опознаване на славянството.“ Разглеждайки изложените картини, продължава той, посетителят остава с впечатлението, че през последните 30 години българите искат да „догонят“ културна Европа. По стъпките на основоположниците на българското художествено изкуство – чехите Ото Хоржейши, Ян Мърквичка и Ярослав Вешин, вече уверено крачат Антон Митов, Иван Ангелов, Д. Гюдженев и десетки други млади творци.

Д-р Красимира Мархолева
(по материали от „Národní listy“, „České slovo“, „Zlatá Praha“)

Клисурски манастир

„Св. Св. Кирил и Методий“

В северното подножие на планината Козница (Западна Стара планина), под връх Тодорини кукли, се намира Клисурският манастир „Св. Св. Кирил и Методий“. Той е четвъртият по големина в България. Погледнат отгоре, манастирът сякаш е сгъшен в пазвите на китната долина на река Врещица. От север го „пази“ Чипровският балкан, а на юг от него е разположено красивото курортно градче Вършец, известно с минералните си извори. Неслучайно манастирът си е извоювал прозвището „духовната перла“ на Северозападна България – той привлича не само с вълшебната си природа, но и с интересната си история и лековитата си вода.

ИСТОРИЯ

Смята се, че светата обител е основана по време на Втората българска държава, в края на управлението на цар Иван Асен II (1218–1241), известен с щедростта си към църквите и манастирите. Тогава манастирът се е наричал Врещецки или „Пустия“. През втората половина на XIV век светата обител се е намирала в пределите на Видинското царство. След завладяването на всички български земи от османските турци, манастирът първоначално остава незагнетан. В началото на XV век обаче подобно на повечето християнски духовни средища, той е разрушен

от турците и дълго време остава необитаем. През 1742 г. манастирът е възстановен, благодарение на щедрите дарения на жителите на близкото селище Бързия (Клисура). В края на века зачестяват набезите на кърджалийските разбойници. По заповед на един от техните главатари, берковският паша Юмер бей (племенник на влиятелния кърджалийски главатар и управител на Видинския край Осман Пазвантоглу), светата обител отново е срината до основи.

В началото на XIX век Клисурският манастир е възобновен за втори път, благодарение на смелата инициати-

ва на няколко монаси и с финансовата помощ на жителите на околните села. Годината 1862 се смята за една от най-трагичните страници от историята на светата обител. По време на празника на светите братя Кирил и Методий манастирът е нападат от башибозуците на берковския паша Юсуф бей, плячкосан и сринат до основи. Избити са над 120 души, дошли на литургията, а монасите са изгорени живи.

През 1864–1865 г. един от жителите на село Драганица, Илия Стоянов, заедно с баща си, събирал дърва на мястото, където сега се издига Клисурският манастир. Когато

двамата лягат на обяд да починат, Илия в съня си чува звън от камбани и вижда, че на мястото лежат останки от стар манастир. Когато се събужда, той разкопава поляната и открива част от манастирските стени, престола и една икона. Той започва да обикаля селата и да събира помощи за възстановяването на манастира. Негов възстановител, ктитор и игумен е Александър Дамьянов (йеромонах Антим) от Берковица. Той оформя цял манастирски комплекс с нов храм, параклис, стопански сгради. Манастирът е напълно възстановен чак след Освобождението.

ЦЪРКВАТА И СТЕНОПИСИТЕ

Църквата „Св. Св. Кирил и Методий“ е изградена отново между 1887 и 1890 г., а през 1891 г. е официално осветена от видинския митрополит. Тя е с открит притвор и с три купола – един централен и два странични. През 1936 г. страничните кубета са превърнати в камбанарии по западен модел. През 1937 г. вътрешността на църквата е изографисана от известните български живописци Господин Желязков (ученик на известния живописец Николай Репин) и проф. Георги Богданов. Иконостасът е изработен от майстори на Самоковската и Дебърската школа, най-вече от майстор Стойчо Фандъков. Иконите датират от XVIII и XIX век, голяма част от тях са дело на зографа Никола Образописов.

МАНАСТИРЪТ ДНЕС

В днешно време манастирът е действащ и се състои от две църкви, жилищни и стопански сгради. Понеже притежава собствена ферма, светата обител има статут на манастирско селище. През 2000 г. психоенергетикът акад. Тодор Дичев открива в аязмото на манастира т.нар. „жива вода“, която идва от връх Тодорини кукли. Водата е с ниско съдържание на минерали и се смята за лековита. Преди няколко години в Клисурския манастир е построен още един, значително по-малък храм „Св. Никола“. През пролетта на 2007 г. в манастира се заселват 6 монахини, българки от Вардарска Македония. Всяка година манастирското братство организира съвместно с други православни орга-

низации лагери за деца от околността. Манастирът е привлекателен за туристи не само заради лековитата си вода, но и защото от него започват няколко туристически маршрута. Наблизо се намират няколко планински хижи – Бялата вода, Пробойница, Пършевица. Наред с курорта Вършец, туристите могат да се насладят на спокойствието, което предлагат близкият град Берковица, живописните селца Спанчевци, Цветкова бара, Ягодово, Слатина и др. За по-опитните планинци околността предлага предизвикателството да изкачат старопланинския връх Ком или да посетят красивата пещера Леденика край град Враца.

Д-р Красимира Мархалева

Синя

Нейде в бездънния **син** океан **синя** медуза
 шие юрган и го бродира с морски звезди,
 та като звездно небе да блести. После пощипва
 по **сините** бузки своите палави **сини** медузки
 и ги приспива с две раковини, дето припяват
 приказки **сини** ...

Люшкат безкрайните **сини** вълни сто водорасли
 със **сини** ресни, а океанът скришом гребе
синьо от **синьото** звездно небе,
 за да осъмне – **син** великан,
 по- **син** дори от мастило в буркан!

16

Лилава

Маранята оцветява сенките ни във **лилаво**.
 Лавандулова поляна пени аромат в **лила** ...
 Люлякът пък – със разцъфнал, над главите полюлява
 приказната си, прохладна кринолинена пола. И ухае,
 и нехае за **лилавите** вихрушки и за облаците,
 тъмни от **лилав** забързан дъжд...
 И си прави пак оглушки за **лилавите** градушки,
 дето всекиго събличат със замах и отведнъж.

Сенките ни се разтапят – здрачът ласкав ги
 прегръща и след миг ще бъдат люляк, лавандула,
 със **лилав** ...

22

Пъстри приказалки
 Текст – Мая Дългъчева,
 илюстрации – Капка Кънева.

Тази история пазя във папка – спомен от малка
мас^{ти}Лена kanka.

Тајна е дали отиват, или всъщност се завръщат –
най- ^ди^ла^ви^те пътеки
имат криволичещ нрав.

Diama s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

